

# CONTRA

nr 5 1984 årg 10 9:-



FERN-AFFÄREN ÄN EN GÅNG !!

**Sovjet handlar med knark  
Hemlighetsmakeri i  
kammarrätten**

SPEC  
Returuppgift 4

**OBEROENDE BORGERLIG  
TIDSKRIFT**

# CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift  
utges sex gånger per år  
ISSN 0347-6472

## Ansvarig utgivare

Christer Arkefors  
Ställföreträdare: Benny Rung

## Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm.  
Telefon 08-54 95 52 (störst månd-fred kl  
9-12). Även 08-751 56 26.

## Prenumeration

49 kronor per år. Inbetalas på postgiro 85 95  
89-4 eller bankgiro 261-2638.  
Finland: 40 mark per år. Finländskt postgiro  
1125 82-9.  
Norge: 49 norska kronor per år. Norskt postgiro  
1 99 82 77.  
Danmark: 59 danska kronor per år. Dansk  
postgiro 1 69 06 98.

## Medarbetare

Expedition: Filip Lundberg  
Redaktion: Claes Almgren, Christer Arkefors,  
Anders Fjällström, Carl G. Holm och Benny Rung.  
Övriga medarbetare: Arne Andersson, Dennis  
Brinkeback, Tommy Hansson, Lennart Klere-  
skog, Jüri Lina, Bertil Lindblom, Roger Söder-  
qvist, Monica Wiegert och Astrid Wikmark,  
samt Allan C. Brownfeld, Washington och  
Joachim Bamrud, Oslo.  
Stiftelsen Contras ordförande: Géza Mólnár

## Länskontakter

Blekinge: Magnus Bergstrand 0455-114 45  
Gotland: Alf Norbäck 0498-102 06  
Gävleborg: Grethe Blomgren 026-27 31 23  
Göteborgs o Bohus: Eric Bergh 031-48 34 30  
D:o: Arne Andersson 031-55 43 14  
Halland: Lennart Flink 035-11 12 07  
Halland: Helena Noergren 035-502 00  
Jämtland: Lennart Sundstad 0642-100 49  
Jönköping: Carl G. Löverhult 0380-159 90  
Kalmar: Bertil Lindblom 0480-862 38  
Kopparberg: Fredrik Calles 023-295 93  
Kristianstad: Per Mjörnermark 042-519 33  
Kronoberg: Bengt Sjöberg 0372-147 21  
Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43  
Malmöhus: Dietmar Kröhnert 040-97 33 51  
Norrbotten: Elisabeth Olsson-Fjällström  
0970-141 54  
Skaraborg: Frank Wurm 0500-335 44  
Stockholm: Rune Andersson 08-758 17 47  
Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62  
Uppsala: Maurizio del Bianco 018-46 16 97  
Värmland: Jan Collander 0570-660 86  
Västerbotten: Hans G. Olsson 0910-358 12  
Västernorrland: Herbert Foesström 060-93022  
Västernorrland: Stanley Skoglund 060-129694  
Västmanland: Ingvar Lundquist 021-3304 86  
Älvsborg: Ulf Kihlberg 033-15 81 43  
Örebro: Karl-Edvard Hellkvist 0581-132 22  
Östergötland: Michel Cloarec 0142-508 02  
Danmark: Peter Hartwig 01-10 88 72  
Finland: Roger Wessman 915-14 97 06  
Finland: Leo Meller 90-563 34 53  
Norge: Joachim Bamrud 02-56 21 56  
Ej signerat material har sammanställts av re-  
daktionen. Copyright Stiftelsen Contra. Efter-  
tryck endast efter överenskommelse.  
Presslagd 1984-08-10  
Vänersborgs Offset AB, Vänersborg 1984

# CONTRA -NYTT

## Nya Contra-produkter

Årets hittills mest laddade bok om Sovjets verksamhet i Sverige har skrivits av Dragan Jovius. Den heter *Sovjethotet mot Norden*. Dragan Jovius är en av landets främsta kännare av sovjetisk underminerande verksamhet, och han följer nu upp sin tidigare bok med en djuplodande skrift om vad som försigår mitt ibland oss, utan att vi vet om det. Dragan Jovius kan genom sitt breda kontaktnät och sina egna observationer ge unika inblickar i den verksamhet som vi helst skulle vilja slippa se inom vårt lands gränser. Boken är på 349 sidor, inbunden och kostar vid beställning från Contra 110:- plus porto. Paul Karlsson har från autentiskt material sammanställt boken *Dömd på förhand*, som handlar om processen mot Ilona Tóth i Budapest 1957. Ilona Tóth dömdes till döden och avrättades, men hennes minne lever. 188 sidor. Inbunden. Contra-pris 69:- plus porto. *Sacharov* är en hyllningsbok till Nobelpristagaren Andrej Sacharov. Boken innehåller en del avsnitt skrivna av Sacharov, men huvuddelen är artiklar till och om Sacharov. 222 sidor. Contra-pris 89:- plus porto. Vi kan också erbjuda en videoinspelning av John Waynes berömda film *De gröna baskarna*, med motiv från Vietnamkriget. Hyrespris 40:-.

## Har Du pärmar och tidskriftssamlare över?

Contra har ett ganska omfattande arkiv med tidningsklipp och intressanta tidskrifter. Arkivet används som underlag för artiklar och aktioner av olika slag. Det växer ständigt. Vi undrar därför om någon av tidskriftens läsare kan skänka begagnade A-4-pärmar, tidskriftssamlare osv, hjälpmedel som behövs för att hålla ordning på materialet. Kontakta i så fall expeditionen.

## Vi behöver ett boklager

Contra har böcker för de närmaste månaderna placerade i anslutning till kontoret. Men för att fylla på detta lager har Contra haft en större mängd böcker placerade på en bondgård. Det har sammanlagt rört sig om cirka fem kubikmeter böcker. Gården har sålts och den nye ägaren, som tillträder i början av nästa år, vill bli av med boklagret. Vi letar därför efter ett eller flera lagerutrymmen som kan användas för att förvara böcker i. Den som är beredd att upplåta utrymme behöver inte bli störd av tälta leveranser, hittills har vi fyllt på och tagit ut från lagret ett par tre gånger per år. Lämpliga utrymmen kan vara källar- eller vindskontor, källarutrymmen i en villa, kanske en annan bondgård? Vi är beredda att efter omständigheterna dela upp böckerna på flera platser, men vi räknar med att lagret (lagren) bör finnas på "rimligt" avstånd från Stockholm.

Vi är tacksamma om den som har egen möjlighet eller ett förslag att höra av sig till Contra.

## Våra källor

Tidningen *Menschenrechte* ges ut av Internationale Gesellschaft für Menschenrechte i Frankfurt. Organisationen har på några få år växt fram som en betydelsefull och respekterad opinionsbildare i Västtyskland. Tidskriften *Menschenrechte* behandlar brott mot de mänskliga rättigheterna runt om i världen. Särskilt intensiv är bevakningen (av naturliga skäl) beträffande de östeuropeiska staterna. I *Menschenrechte* ägnas stor möda åt att följa upp enskilda människooden och sätta dem i relation till systemet i Öst. Det var också i *Menschenrechte* som man för första gången i Väst kunde läsa om sandinistregeringens politik mot Miskito-indianerna i Nicaragua. Tidningen är på drygt 40 sidor i A4-format och kostar 24 DEM i årsprenumeration. Adress Kaiserstrasse 72, Postfach 2965, D-6000 Frankfurt am Main, Västtyskland.

# Castros spioner jobbar åt KGB

Den kubanska underrättelsetjänsten DGI är en ren filial åt Sovjets KGB. På många ställen är det enklare för DGI än KGB att göra grovjobbet. Att smugla in agenter bland de många kubanska flyktingarna i USA är exempelvis mycket enkelt. Och ibland har DGI direkt fått ta över KGB-operationer, när kontraspionaget har avslöjat KGB.

Kort tid efter det att Fidel Castro blivit Kubas senaste diktator de första timmarna den första dagen 1959 skickade han nyklädda spioner utomlands för att skaffa sig informationer till revolutionens stöd. En del av hans agenter var tonåringar som hade klämpat tillsammans med Castro under de två åren i Sierra Maestra-bergen. De klumpiga underrättelseagenterna blev skämt från Ciudad de México till Tokyo, när de låtsades vara diplomater. Castros spioner gick lätt att känna igen på ambassadmottagningarna genom sitt långa hår, sitt ovärdade skägg, sina dåligt sittande svarta kostymer och sina ständigt förekommande utbuktningar i klädseln, som nätt och jämt dolde den Colt automatpistol som var det vapen som Dirección General de Inteligencia (DGI) föredrog.

DGI var till en början kubanskt, men odlades med allt större problem av den sovjetiska säkerhetstjänsten. Från början försökte ryssarna stöpa DGI i sin egen form. KGB-lärare instruerade kubanerna i yrket, och hur man driver hemliga operationer. Snart ändrades utseendet också. DGI-agenterna klippte håret, skaffade sig en mer väl-skräddad garderob och de alltför uppenbara stora pistolerna ersattes med mer diskreta vapen.

## Castro hade kontrollen

Castro välkomnade den sovjetiska undervisningen, men han motsatte sig KGB:s planer på att kontrollera DGI. Hans förtrogne DGI-chef Manuel Pineiro hade studerat vid Columbia University i New York, var gift med en amerikanska och var misstänksam mot ryssarna. Pineiro höll ett öga på KGB-översten som arbetade i ett kontorsrum nära hans eget. Andra sovjetiska officerare hade andra rådgivande funktioner i DGI och Pineiro bevakade dem också och rapporterade till *el jefe maximo*, Fidel Castro.

De spioneriknep som KGB-officerarna hade lärt ut prövades i praktiken av DGI-agenterna när Castro försökte exportera

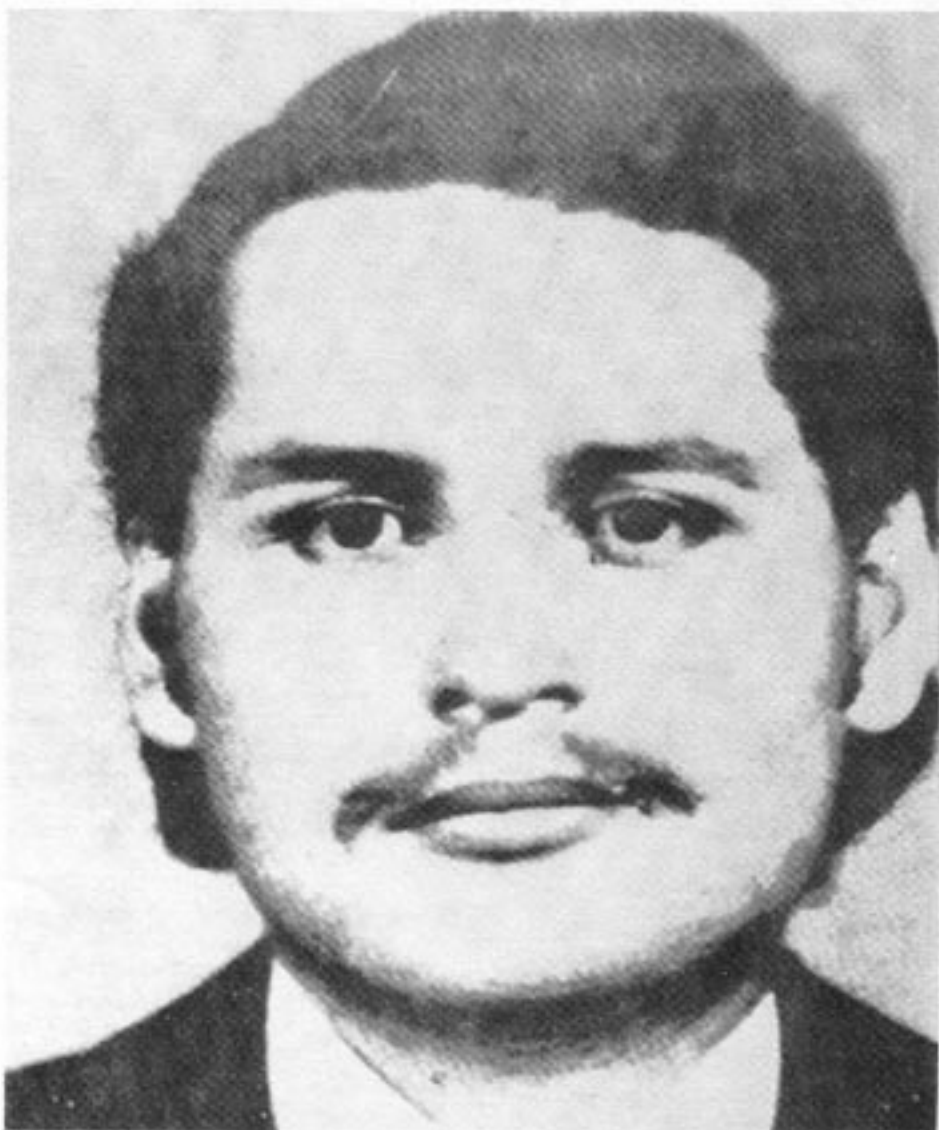
sin revolution med våld till Latinamerika och den Karibiska övärlden. Kreml gav inte sitt stöd. Politbyrån betraktade äventyren

dumdristiga och vad värre var, de överensstämde inte med partilinjén. Sovjet misstänkte till Castros revolutionära retorik och föreslog att han skulle underminera sina fiender i det tysta i stället, på ryskt vis.

När Castro struntade i de sovjetiska politiska råden blev DGI en bricka i ett maktspel mellan KGB å ena sidan och Castro och Pineiro å andra sidan.

## Sovjet satsar hårdare

I slutet av 1961 blev Sovjets ansträngningar att ta över kontrollen allt mer uppen-



En av den kubanska underrättelsetjänstens DGI och den sovjetiska KGB:s gemensamma elever är terroristen "Carlos". Han har gjort sig skyldig till ett flertal mord och terroristattacker. Han lever nu ett skyddat liv i Libyen.

bara. En del kubanska agenter som sändes på utbildning till Moskva värvades av KGB. Andra vägrade, och rapporterade om saken till Pineiro. Fidel Castro accepterade vad som skedde i över ett år, innan han synade den sovjetiska bluffen. I ett TV-tal i mars 1962 — bara tre timmar inför kamerorna, kortare än de flesta av hans tal — fördömde Castro Sovjet för att de försökte stjäla hans revolution och lägga under sig säkerhetstjänsten.

Deras ansträngningar att ta makten på Kuba fortsatte i sex år. I början av 1968 utmanade Castro återigen ryssarna genom att fångsla 34 Moskva-vänliga tjänstemän.

### Oljevapnet

Då tillgreps ryssarna oljevapnet.

Oljeleveranserna från Svarta havet till Kuba minskade till en rännil och försvann helt. "Oljeraffinaderierna är stängda för reparation," förklarade ryssarna officiellt. Den kubanska ekonomin drabbades på ett förödande sätt. Castro försökte desperata motdrag. Han beordrade bl a en räkning av alla kubanska oxar i det fåfänga hoppet att sockerskördens skulle kunna bärgas utan ryskt bränsle. Ekonomin var nära kollaps.

Castro gav upp efter Prag-våren 1968, när det tjeckiska upproret krossats av sovjetiska stridsvagnar. Med undantag för Chile övergav samtliga latinamerikanska kommunistledare partilinjen och fördömde Sovjet. Kubanerna förväntade sig att Castro skulle göra detsamma i ett TV-tal. Men den sovjetiska ambassadören träffade först Castro privat. Kanske talade man om olja. Vad som än sades så blev Castros tal kort och rakt på sak: Han stödde den ryska invasionen av Tjeckoslovakien.

Sovjet hade vunnit den fullständiga segern. Kuba blev en rysk marionett i internationella angelägenheter, sedan Castro gått med på att inte kritisera den sovjetiska politiken och ta emot 5.000 sovjetiska specialister för att sköta den kubanska ekonomin. På underrättelseområdet blev DGI helt underordnat KGB. Manuel Pineiro avsattes; den nye DGI-chefen rapporterade direkt till KGB; och kubanska agenter runt om i världen fick nya order från sitt högkvarter. I Paris samlade DGI-chefen sina medarbetare och förklarade: "Vi står närmare Sovjet nu." När han bads att ge en förklaring läste han högt ur meddelandet från Havana: "Vi arbetar för vår samarbetspartner och vi kommer att åta oss en del uppdrag för dem."

### DGI stödar efter KGB

Ett arbete som kubanerna påtog sig för KGB 1971 var ett räddningsjobb i England. Den brittiska regeringen som hade tröttnat på det omfattande sovjetiska spioneriet utvisade 107 sovjetiska diplomater. Utan officerare på ambassaden riskerade agentnätet att bryta samman. Men en DGI-avhoppare i London avslöjade senare att kubanerna hoppade in för att ta över de sovjetiska

spionerna och hålla verksamheten flytande tills KGB hunnit återupprätta sin verksamhet med nya diplomater.

KGB, och i mindre utsträckning den militära underrättelsetjänsten GRU, använde genom DGI kubanska agenter under hela 1970-talet. Castros spioner var särskilt nyttiga i Afrika och Mellersta östern. Och när DGI jobbade för Sovjet motsatte sig KGB-rådgivarna inte längre Kubas äventyrliga revolutionära projekt. KGB-personal och ekonomiskt stöd hjälpte till att omvandla Kuba till en jättelik utbildningsanstalt för guerillasoldater och terrorister från mer än 50 länder.

### Carlos

En aspekt på det sovjetiska stödet till våldsaktioner och hur Kuba backar upp det, finns i en bok som används i de hemliga underrättelseskolorna på Kuba, en bok som publicerats efter att ryssarna tog över kontrollen. "Terrorismen," heter det i *Minibruksanvisning för stadsguerilla*, "är något som stadsguerillan måste utföra med den största kallblodighet, lugn och beslutsamhet."

Eleverna får lära sig att för mord behövs det bara ofta en person: "I många fall," heter det, "kan avrättningen utföras av en ensam krypskytt... som opererar fullständigt hemligt och kallblodigt."

En utexaminerad vid de kubanska träningslägren blev en firad mördare och notorisk terrorist. Ilich Ramirez Sanchez, en venezolan som brukar kallas "Carlos" och ledde den grupp som kidnappade 12 oljeministrar från OPEC i Wien 1975. Tre personer dödades och det var Carlos själv som sköt ett av offren med fem kulor. Samma år i Paris genomförde Carlos flera blodbad, varav ett var när han "med största kallblodighet" släppte en M-26-granat från en balkong på en nattklubb ner bland publiken och sårade 30 personer, varav två avled. En tjallare visade tre franska poliser vägen till den lägenhet där Carlos gömde sig. Polisen tog honom med överraskning, men trots det kom Carlos undan efter att ha skjutit och dödat tjallaren och två av de tre poliserna, den tredje polisen blev sårad.

Händelsen fick det franska inrikesministeriet att göra ett uttalande som "bekräftade de nära banden mellan terroristgrupperna och vissa stater underrättelsetjänst." Otydligheten hänförde sig till en stat. Sovjetunionen, som fransmännen inte ville irritera. Men fransmännen tvekade inte att namnge Kuba, och tre DGI-agenter utvisades för att ha varit med och arrangerat Carlos flykt.

De kubanska förbindelserna med Sovjet inskränker sig inte till DGI:s politiska verksamhet och GRU:s militära. När DGI har utvecklat, så har agenterna blivit lämpliga att fullfölja de grundläggande informationsinsamlingsuppgifterna som åligger spionaget. Kubaner blir bra spioner; de är vanligen intelligenta, ofta stiliga. Som spansktalande tar de sig bra fram i Latinamerika, svarta

kubaner tar sig in i Afrika, och blonda DGI-agenter väcker inte uppmärksamhet i Europa.

### DGI I USA

Men ingenstans ger DGI KGB mer valuta för pengarna än i USA.

I KGB:s undervisningsmaterial beskrivs USA som huvudfienden. Det finns ungefär 1.000 personer verksamma inom det sovjetiska underrättelseväsendet i USA, 400 av dem är verksamma vid FN i New York. Denna spionarmé står för huvudangreppet mot de amerikanska institutionerna, men skärmytslingar igångsätts från flankerna. I Ciudad de México är inte de många KGB-anknutna vid sovjetiska ambassaden där för att stjäla mexikanska hemligheter (det finns inte så mycket att ta), utan för att använda Mexiko som bas för operationer mot amerikanska mål. På samma sätt är DGI-högkvarteret i Havana en KGB-utpost för operationer mot USA.

Eftersom Kuba och USA inte har diplomatiska förbindelser finns det inte så många officiella poster att gömma sig bakom för DGI. Men 20 kubaner arbetar vid den kubanska sektionen vid tjeckoslovakiska ambassaden i Washington (Tjeckoslovakien är Kubas skyddsområde i USA) och 80 arbetar vid FN i New York.

När de diplomatiska posterna är få tillgripes underrättelsetjänsterna "illegala" agenter. KGB har satsat stora ekonomiska resurser och åratals förberedelser för var och en som placeras i USA som "illegal". Vanligen innefattar programmet en längre vistelse i ett annat engelsktalande land för att förbättra språket. Tiden och pengarna anses vara goda investeringar eftersom spionen behöver en berättelse för att kunna förklara sin bakgrund och varför vederbörande finns i USA.

DGI har inga sådana problem. Man skickar agenter till USA snabbt och billigt.

### Smyger in enklare

"Det enda KGB behöver göra," förklarar Alfonso Tarabochio, tidigare utredare rörande kontrapionage åt senaten, "är att placera kubanska agenter i den kubanska flyktinggruppen, och låtsas att de flydde med båt, eller att de hoppade över stängslet vid Guantanamo-basen." När DGI-spioner blandar sig med de kubanska flyktingarna i USA:s städer behöver de bara återge några slagord mot Castro så blir de accepterade. "De måste alltså inte skaffa sig fullständiga berättelser som en sovjetisk eller östtysk medborgare skulle ha tvingats göra, eller komma till USA från Australien eller Sydafrika, som en del sovjetiska agenter tvingas göra. De kan komma direkt hit med båt."

När de väl kommit till USA kan DGI:s

\*USA disponerar sedan innan Castros maktövertagande en militärbas i Guantanamo på Kubas östspets. Basen är amerikanskt territorium och åtskilliga flyktingar tar sig in på basområdet.

spioner operera utan större problem. FBI har till uppgift att hejda det kubanska spionaget, men en agent vid FBI medger: "Vi skulle lika gärna kunnat ge kubanerna en spionlicens. Vi har fullt upp med att bevakna ryssarna; det finns helt enkelt inte tillräckligt med folk eller pengar för att övervaka de kubanska aktiviteterna."

Ändå har FBI stoppat kubanska operationer som visar att de utgör ett allvarligt hot. En DGI-officer utvisades exempelvis sedan han försökt skaffa ritningarna till dåvarande president Nixons hus i Florida. Andra DGI-operationer har följt James Bond-traditionen. Kubanerna använde en stillig sydafrikansk blondin som hette Jennifer som sexuellt bete för de stora fiskarna i Washington. Ätminstone en högre tjänsteman vid utrikesdepartementet föll i fällan.

#### Venceremos-brigaderna

Experter på psykologisk krigföring anser att *Venceremos-brigaderna* (Vi skall segra) är en av de mest framgångsrika hemliga politiska operationerna i modern tid. Ungefär 2.500 amerikaner besökte i tio grupper Kuba mellan 1969 och 1977. Det officiella syftet var att skörda sockerrör. I själva verket utnyttjades amerikanerna för att arbeta mot sitt eget samhälle. Weathermen — som skruvt med att man genomfört ett bombattentat i kongressbyggnaden i Washington — träffade delegationer från Nordvietnam och Viet Cong i Havana. Inom tre veckor från deras återkomst iscensattes de våldsamma kravallerna i Chicago.

#### DGI och Philip Agee

En färskare propagandakupp från DGI var försöken att skapa tvivel om innehållet i Utrikesdepartementets vitbok om El Salvador, en mediakampanj som styrdes av den avhoppade CIA-agenten Philip Agee från Europa. Agee har spelat rollen som sovjetisk inflytandeagent i nästan tio år. Han slog på de kubanska trummorna före valen på Jamaica, han var huvudattraktionen vid en kommunistisk ungdomsfestival i Havana och idag fortsätter han för att avslöja amerikanska underrättelseofficerare utomlands.

Utöver stöd från DGI kan Sovjet idag räkna med militärt stöd från GRU-utbildade kubanska underrättelseofficerare bland de tusentals soldaterna i Afrika och Mellanöstern. Närmare hemön arbetar kubanska officerare för att bygga upp Nicaraguas armé.

"Våra prioriteringar måste ändras," kommenterar en officer i USA:s Defense Intelligence Agency.

#### Veteranernas betyg

Ett halvdussin veteraner inom CIA och FBI fick för en tid sedan frågan om de med ett ord kunde beskriva "Hur bra är DGI nu?"



Till de främsta kubanska framgångarna när det gäller propaganda räknas *Venceremos-brigaderna*. De består av utländska ungdomar som deltar i sockerskörderna på Kuba. Amerikanska och europeiska (även svenska) ungdomar deltar i dessa kampanjer. Ungdomarna utgör en utmärkt rekryteringsbas för framtida agenter åt DGI (och därmed KGB).

"Bra."  
 "Bättre."  
 "Yrkeskunnigt."  
 "Förbättrat."  
 "Aggressivt."  
 Och med brott mot kravet på ett ord:  
 "Förbannat bra."

Castros underrättelsetjänst har mognat, och spionerna är inte längre amatörmässiga tonåringar. FBI i USA och CIA utomlands

borde förses med befogenheter och pengar för att ge sig i kast med Sovjetunionen på ytterligare en front.

David Atlee Philips

Copyright: The Retired Officer och Contra. David Atlee Philips var chef för CIA:s verksamhet i Latinamerika och det Karibiska området till sin pensionering 1975. Han har haft två tjänstgöringsperioder på Kuba.

# "Allmänhet och massmedia ska få insyn... stäng dörrarna!"

Social-Gestapo kallas de av elaka kritiker. Och det ligger mer än de flesta anar i den niddbeteckningen. Gestapo var en förkortning för Geheime Staatspolizei — Hemliga statspolisen. Och när de sociala myndigheterna slår till är allt topphemligt. Inte ens när offren för det socialas verksamhet vill kämpa för sin sak i offentlighetens ljus är det möjligt. Domstolar och myndigheter lägger locket på. För att tysta ner kritik och hindra insyn.

Contra har försökt granska ett fall av tvångsomhändertagande av barn som var uppe i Kammarrätten i Stockholm i början av juni. Contra och alla andra blev utslängda från rättsalen. Till alla andra räknas då inte de fem representanterna för de sociala myndigheterna.

Ärendet gällde Ferenc Lovasz, ungersk flykting och änkling, och vårdnaden av sonen Frans. Det sociala vill ta sonen ifrån Ferenc, som kämpar frenetiskt för att själv få ta hand om sin son.

Om det sociala har något fog för sina krav kan vi inte uttala oss om. Allt är ju topphemligt. Men vi skall ge ett unikt referat av hur de sociala myndigheterna i Stockholm anstränger sig för att motsvara beteckningen Social-Gestapo.

Vi återger ett ordagrant referat av den öppna delen av domstolsförhandlingen, med några kommentarer inlagda i rutor.

Den 18 juni 1984 samlades kammarrätten för att behandla fallet Ferenc och Frans Lovasz. Förutom rätten infann sig Ferenc Lovasz' med advokat, och ett antal representanter för de sociala myndigheterna: Socialinspektör Yngve Lindström, familjevårdsinspektör Anita Olsson, socialsekreterare Margareta Eriksson, psykologen Maj-Louise Fredén och Lena Sandström, vars befattning inte framgick. Alla representerade Sociala distriktsnämnden nr 1 i Stockholm. Det fanns också flera vittnen samt åhörare som representerade press och allmänhet.

Rättegångar är i Sverige normalt offentliga. Det tillhör de grundläggande mänskliga rättig-

heterna att en rättegång skall vara offentlig, inskrivet i ett flertal internationella konventioner som Sverige har undertecknat. Och det är inskrivet i Regeringsformen 2 kap 11 par. Undantagsvis kan man göra avsteg från principen om offentlig rättegång. Då sker det normalt på yrkande av någon av parterna. Det kan röra sig om hemliga uppgifter i ett spionmål, eller "personliga skäl", som vi kommer att se återopas här.

*Domaren:* Jag ser att det är en hel del andra människor här. Vi får komma in på det straxt senare. Innan vi går vidare måste jag då ta upp en formell fråga, nämligen om vi skall ha offentlig förhandling eller stängda dörrar.

*Observera att det är domaren som väcker frågan om stängda dörrar. Inte någon av parterna.*

*Ferenc Lovasz:* Jag hemställer att domstolen beslutar att hålla en öppen förhandling, därför att denna sak måste avgöras hederligt och utan något som helst bedrägeri.

*Domaren:* Innan går vi vidare på den frågan så har vi här ett antal personer närvarande utöver Yngve Lindström och Lena Sandström som representerar sociala distriktsnämnden. Vilka är det?

*Anita Olsson:* Anita Olsson, familjevårdsinspektör vid socialförvaltningen.

*Domaren:* Ska hon höras i målet?

*Lena Sandström:* Hon är handläggare och har hand om Frans' fosterhemsplacering på socialförvaltningen. Hon brukar alltid vara med.

*Domaren:* Då ska vi anteckna henne som biträde till sociala distriktsnämnden.

*Margareta Eriksson:* Jag heter Margareta Eriksson och är socialsekreterare.

*Lena Sandström:* Hon är den andra handläggaren av fosterhemsfrågan.

*Domaren:* Också här för vi in henne som

biträde.

*Maj-Louise Fredén:* Jag heter Maj-Louise Fredén och är psykolog.

*Domaren:* Avser ni att höra henne?

*Lena Sandström:* På samma sätt som de andra. Hon har deltagit i ärendet och beslutet.

*Domaren:* Då antecknar vi också er som biträde.

*Domaren har nu sett till att det sociala representeras av inte mindre än fem personer, om det skall bli beslut om stängda dörrar. Genom att låta två personer som handlägger fosterhemmet bli "biträden" ges intrycket att det blir en fråga om att avgöra vilket hem som är "lämpligast", inte om Lovasz' hem är olämpligt, vilket målet egentligen skulle handla om.*

*Domaren:* Jag ska då be att få återkomma till stängda dörrar eller offentlig förhandling. Jag ska försöka förklara lite de regler som gäller. Huvudregeln i den svenska domstolsprocessen är att det skall vara en offentlig förhandling. Detta naturligtvis för att allmänheten, massmedia m fl ska få insyn i processen. Nu är det så att följderna av att man har offentlig förhandling är att alla uppgifter som kommer fram vid förhandlingen blir offentliga för all framtid och tillgängliga för den som vill ta del av dem. Nu är det också så i den här typen av mål att det ofta förekommer uppgifter om enskilda som enligt reglerna i sekretesslagen är hemligstämplade. Jag skall nämna två exempel: Det är vanligt att man tar fram uppgifter ur läkarjournaler och det är också vanligt i sådana här mål att det finns ganska omfattande utredning om olika enskilda personers förhållanden; familjeförhållanden och liknande och därför är det så enligt sekretesslagen 7 kap 1 och 4 paragraferna att det finns . . . för det första att det finns . . . att de är i princip sekretessbelagda, och att domstolen har en möjlighet att bestämma att förhandlingarna ska hållas

Ur sekretesslagen 7 kap 1 par:

Sekretess gäller, om inte annat följer av 2 par, inom hälso- och sjukvården för uppgift om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Ur sekretesslagen 7 kap 4 par:

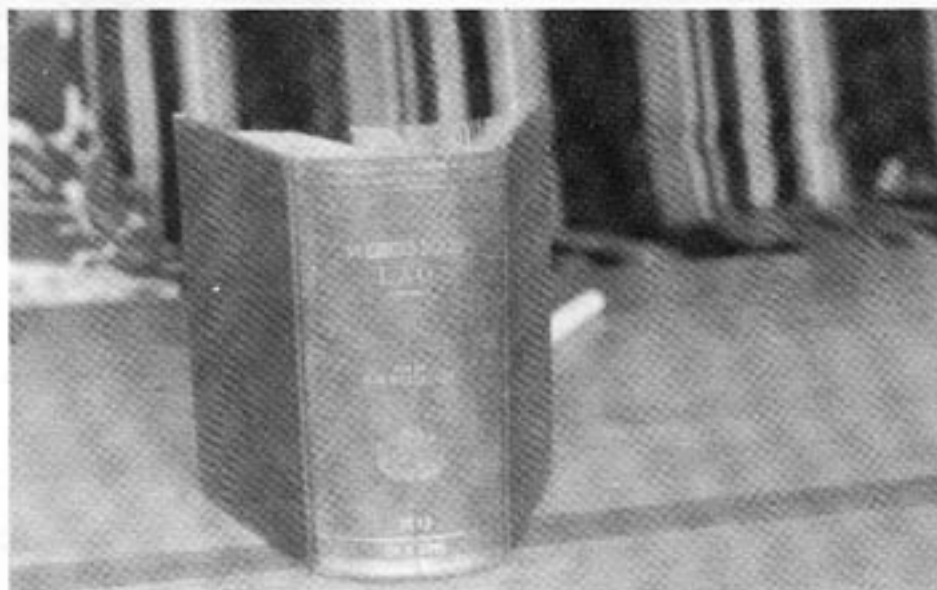
Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Sekretessen gäller dock inte beslut om omhändertagande eller beslut om vård utan samtycke.

inom stängda dörrar för att förhindra att sådana här uppgifter blir offentliga. Om man bestämmer om stängda dörrar så är det alltså för att skydda de enskilda individernas intressen. Jag kan lägga till att detta är en sak som domstolen avgör, vi ska göra en bedömning. Och räknar vi med att det under förhandlingen kommer fram ömtåliga sekretessbelagda uppgifter så bör domstolen normalt förordna om stängda dörrar för att förhindra att de här personliga uppgifterna blir offentliga. Innan vi bestämmer hur vi ska göra ska vi höra vad parterna har för synpunkter och jag har förstått att Ferenc Lovasz vill att vi ska ha offentlig förhandling. *Ferenc Lovasz:* Ja, jag hemställer att den här domstolen är öppen. Saken är inte hemlig, eftersom tidningar skrivit om saken. I Västerlandet också. Jag känner mig inte sjuk. Det finns inte någon som helst hemlig sak här. Jag håller mig till sanningen och därför hemställer jag att domstolen går med på min begäran, nämligen offentlig förhandling. Om jag inte erhåller offentlig förhandling så kan det förmodas att det är motparten som är sjuk; det är inte jag som är sjuk.

*Domaren:* Vad har sociala distriktsnämnden för uppfattning?

*Lena Sandström:* Med hänsyn till innehållet i de handlingar som finns och vad vi antar kommer fram under den muntliga förhandlingen så hemställer vi för barnets skull att (ohörbart slut på mening, men innebörden var stängda dörrar).

*Advokaten:* Ja, herr ordförande, den här förhandlingen gäller ju både Ferenc Lovasz och hans son Frans. Av den utredning som har förebringats hittills finns det inget som är till men för sonen Frans, utan det är enbart positiva omständigheter som anförs. Utan här görs gällande att det är fadern Ferenc som är avvikande och att det är det som är det olämpliga momentet här. Och Ferenc, det är alltså vårdnadshavaren till Frans, och han har upplevt sig som felbehandlad av de sociala myndigheterna och han har också personligen offentliggjort hur han



*Den utländska pressen har skrivit mycket om tvångsomhändertaganden av barn i Sverige, som kallats "Barnens Gulag" (Även Contra har behandlat saken, se i ex nr 3 1982). I de enskilda fallen är det nästan omöjligt att få insyn i målen. Hemligstämpeln används flitigare än i spionmål. På tvivelaktiga grunder.*

Ur Regeringsformen 2 kap 11 par:  
*Förhandling vid domstol skall vara offentlig.*

Ur Regeringsformen 2 kap 12 par:  
*De fri- och rättigheter som avses i . . . 11 par . . . får i den utsträckning som 13-16 paragraferna medger, begränsas genom lag eller genom annan författning efter bemyndigande i lag . . . Begränsning . . . får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och ej heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar.*

upplever situationen och alla omständigheter finns med i olika tidningar och artiklar. Om någon skulle lida men av det här så är det alltså Ferenc som det är fråga om och han själv önskar då alltså att det här ska komma fram till offentlighetens ljus.

*Domaren:* Kan ni svara på det?

*Kvinnan från socialnämnden:* Ja, det är frågan om hur man ser på ett barn och ett barns upplevelse av sin situation. Det är ju inte så att det är någonting som gäller Frans eller Ferenc själva, utan det är så att för Frans skull bör man inte publicera material av den här typen.

*Domaren:* Får jag slutligen höra vad (ohörbart slut på mening).

*Yngve Lindström:* Om Frans kan identifieras i sin miljö där han lever och bli utpekad av kamrater och grannar så är det ju inte lämpligt med offentliga . . . Det åligger ju pressen

den uppgiften.

*Domaren:* Ja, det är ju avvägningsfrågan här. Självklart så är det så att förhandlinar i domstolar i största möjliga utsträckning skall vara offentliga. Här är det alltså frågan om Ferenc Lovasz skall få ordna sig själv en offentlig förhandling. Det är ju inte hans intresse som stängda dörrar skulle skydda, utan det är i så fall barnets givetvis. Och då

Omyndigs rättsliga angelägenheter sköts av förmyndaren. Förmyndare är vårdnadshavaren (om inte annat fastställts av rätten). Vårdnadshavare är föräldrarna gemensamt, eller om endast en förälder är i livet denne ensam, om rätten inte fastställt annat. Ferenc Lovasz var såväl vårdnadshavare och förmyndare för sonen Frans, och alltså den som hade att upprätthålla eller efterge sekretessskyddet i sonens intresse.

är det, är det klart att det inte bara, om jag fattat det rätt, är de hälsointyg som gäller sonen, utan då är det relationerna med . . . *Yngve Lindström:* Det sociala utpekandet av en person, utpekandet, den uppmärksamhet han får, grannar, skolkamrater, som är besvärande.

*Ferenc Lovasz:* Jag skulle gärna vilja säga två saker. I den mån något är sekretessbelagt från de sociala myndigheternas sida så har de inte följt lagen. Eftersom det är så att när jag fick bo på hotell, så kände alla människor till mina förhållanden. När jag kom till arbetsförmedlingen så var jag känd redan där. Detta var alltså inte någon sekretess som fungerade då. Samtidigt vill jag

*Forts på sid 9*

# Biblioteken i Sovjet -ett propagandaredskap

Ludmilla Grünberg är bibliotekarie och bibliograf i femtioårsåldern. Hon är gift med den välkände estniska oppositionsmannen Sergej Soldatov. Paret bodde i Estland till 1981, men bor numera i München. Ludmilla Grünberg var personligen bekant med såväl Andrej Sacharov som Jelena Bonner.

Under ett besök i Stockholm fick Contra en intervju med Ludmilla Grünberg.

*Berätta hur ni kom till Väst.*

— Min man, Sergej Soldatov, släpptes från ett sexårigt straff den 4 januari 1981. Efter frigivningen placerades han under övervakning och vi fick följande regler att följa, om vi inte var beredda att lämna landet:

1. Vi skulle varje dygn vara hemma mellan klockan 22 och 06.
2. Vi fick inte gå på bio, teater, möten osv.
3. Han fick inte lämna staden och måste på bestämda dagar infinna sig för avrapportering hos administrationen.

Sergej hade varit sjuk i lägret, och han skulle aldrig ha klarat en straffperiod till. Tre månader efter Sergejs frigivning blev vi kallade till myndigheterna och ombads lämna landet. Vi borde göra det frivilligt. Eftersom vår son, som också satt fängslad, snart skulle frigges ville vi vänta på honom och dra ut på emigrationen. Men i slutet av april 1981 fick vi beskedet: "Nu kan vi inte vänta längre. Ni har sex dagar på er." Vi lyckades trots det dra ut på saken i två veckor till. Men inte länge nog för att få träffa vår son. Han släpptes i augusti. Vi har inte sett honom sedan vi tvingades lämna Sovjet.

Allt var ordnat för att vi skulle komma iväg så enkelt som möjligt. Pass- och visummyndigheten OVIR berövade oss vårt sovjetiska medborgarskap, vilket det normalt är en hög avgift för. Men vi fick to m rabatt på det!

*Kan Du beskriva huvuddragen i den oppositionella rörelsen?*

— Den estniska oppositionen strävar längre än den ryska. Esterna vill också ha självständighet. Det fanns tre olika huvudriktningar:

1. De som strävade efter en religiös pånyttfödelse. Dit hörde många ungdomar som studerade religion. Många såg religionen

som en protest mot det officiella ateistiska systemet. Till de här grupperna hörde framförallt lutheranerna och de icke-registrerade baptisterna. Många stod också utanför kyrkorna men arbetade ändå för en andlig pånyttfödelse.

2. De nationellt-patriotiska grupperna. De grupperna arbetade för ett återupplivande av den estniska kulturen, för att få bort kommunistiska historieförfälsningar osv.
3. Den politiska oppositionen, organiserad bland de politiskt medvetna.

Utåt är det mest den religiösa oppositionen som märks. Fler ungdomar och medelålders besöker gudstjänsterna. Det är ett sätt att manifesterat sitt missnöje. De andra grupperna har svårare att organisera motståndet.

Det rör sig dock om grupper. Sergej ledde t ex seminarier i vår lägenhet. Det kunde vara mellan 5 och 20 personer med på ett sådant seminarium. Det var bl a filosofiska seminarier. Många böcker är ju förbjudna, så det går inte att fördjupa sina kunskaper i exempelvis indisk eller allmän-europeisk filosofi inom de tillåtna institutionerna.

De sovjetiska myndigheterna ser allvarligt på organiserade studier i privat regi. Särskilt religiösa studier. För en tid sedan fick medlemmarna i en kristen studiecirkel i Moskva samtliga treåriga straff. Myndigheterna är oroliga för att den religiösa tron skall konkurrera ut den marxistiska ideologin.

*Vad vet mannen på gatan om oppositionen?*

— På landsbygden vet man ingenting. I Moskva är det annorlunda. Men egentligen är ju alla sovjetiska medborgare oppositionella. De är missnöjda med varubristen och ger uttryck för en ganska uttalad "vardagsopposition".

De politiska dissidenterna, de oliktänkande, var mer isolerade förut. Den rörelsen utvecklades först bland de privilegierade. Idag märks den bland många fler.

*Men KGB:s offensiv mot oppositionen har ju allmänt bedömts som ganska framgångsrik. Finns det någon opposition kvar?*

— KGB:s offensiv var ganska ytlig. Den gick till angrepp mot de som utåt gav uttryck åt



Ludmilla Grünberg har arbetat på Leningrads största bibliotek — stängt för allmänheten. Tar bibliotekarien bara bort 29 av de 30 böckerna på censurmyndighetens senaste lista över förbjudna böcker blir hon eller han avstängd från biblioteksarbete resten av livet.



oppositionella tankar. Som exempelvis krävde att man skulle följa den sovjetiska författningen. Det gör man inte idag. Den typen av opposition har gått under jorden. De som tidigare öppet gav uttryck för sin kritik slogs ner av KGB, men det var toppen, hela den återstående rörelsen finns kvar.

I Estland var situationen annorlunda. Där var rörelsen aldrig öppen, den var underjordisk från början. Mart Niklus var den ende som uppträdde öppet och hade kontakter åt alla håll.

Men även i Estland fanns det en Helsingfors-grupp som kämpade för mänskliga rättigheter. I Estland vidgades programmet till att motverka den påtvingade politiska strukturen och russifieringen.

### Biblioteken i Sovjet

*Du var bibliotekarie, hur fungerar det sovjetiska biblioteksväsendet?*

— I Väst är biblioteken till för att ge upplysning. I Sovjet är de ett propagandaredskap. Alla bibliotek genomsyras därför av den kommunistiska ideologin. Biblioteken blir ett språkrör för partiet. Biblioteken förses med mycket politisk och ideologisk litteratur, men bara begränsat med skönlitteratur. Och biblioteken har kvoter för hur mycket som skall lånas ut av olika typer av böcker. Låntagarna tvingas därför låna en politisk eller ateistisk bok för varje skönlitterär bok som lånas. Det ser fint ut i bibliotekens statistik.

På de stora biblioteken är bara vetenskapsmän och doktorander tillåtna. Och där finns även stängda avdelningar, vars böcker inte står i katalogerna. Bibliotekskatalogerna är hemliga! Och den som har försetts med tillstånd för att slå i bibliotekskatalogen får bara slå på sitt eget ämne.

Biblioteksorganet *Gorlit* förser också biblioteken med listor på böcker som skall "försvinna" till de slutna bokförråden.

Och uppföljningen av dessa listor är noggrann. Skulle *Gorlit* upptäcka att en bibliotekarien bara tagit bort 29 av 30 föreskrivna böcker blir bibliotekarien förbjuden att bedriva biblioteksarbete resten av livet. Han eller hon får inte fortsätta arbetet vid den "ideologiska fronten".

Själv arbetade jag vid *Statliga allmänna Salykov-Sjtjedrin-biblioteket*. Det kallas "allmänt", men är i själva verket slutet. Det var dock allmänt på tsarens tid. Det är Leningrads största bibliotek, men bara tillgängligt för partiapparaten.

De stängda avdelningarna på vårt bibliotek hade införts samma dag som sovjeterna tog makten. Så småningom flyttades skrifter av Stalin, Malenchov, Bulganin, Krusjtjev osv till den slutna avdelningen. Det var t o m så att i böcker som innehöll Berijas (Stalins chef för säkerhetstjänsten NKVD, nuvarande KGB) namn skulle namnet strykas av bibliotekarierna.

Den tekniska litteraturen är mycket hemlig. Alla historiska arkiv är naturligtvis stängda.

Och Ivan Denisovitj är borta. Inget som trycks på ryska i Väst finns.

*Hur får man tillstånd att utnyttja biblioteket?*

— Forskare, exempelvis doktorander, kan ordna en rekommendation från sin handledare. Rekommendationen granskas av KGB, som sedan kan ge ett tidsbegränsat tillstånd. Det går inte att låna hem böcker.

Doktoranderna kan dock inte forska i vilka ämnen som helst. De måste först visa lojalitet mot systemet.

### Andrej Sacharov

*Du kände Andrej Sacharov och Jelena Bonner. Kan du berätta om dem?*

— Situationen nu är ju bedrövlig. Bägge är hjärtsjuka.\* De har inte tillgång till sina vanliga läkare. Och de saknar förtroende för läkarna i Gorkij. Jelena Bonner har ju ansökt om tillstånd för att resa till Italien för en tredje ögonoperation. Men nekats. Andrej Sacharov har vänt sig till Stockholmskonferensen med en vädjan, men utan resultat.

Jag umgicks mycket med Sacharov och Bonner. Redan 1976 såg Andrej mycket trött ut. Men han var alltid mycket hjälpsam och försökte hjälpa alla så mycket han kunde. Han hjälpte andra mer än sig själv. Och inriktade sig särskilt på stöd till politiska fångar.

Jag upplevde aldrig Andrej som ryss, utan som världsmedborgare. Han talade mycket om Afghanistan, Polen osv. Han var livligt intresserad av nedrustning och kamp för freden.

Eftersom vi inte bodde i Moskva blev det glest mellan sammanträffandena så småningom. Jag har inte träffat honom sedan 1977.

Carl G. Holm

\*Intervjun gjordes innan det blivit känt att Andrej Sacharov inlett en hungerstrejk i syfte att framdriva ett visum åt sin hustru.

## GAMLA SANNINGAR I NY OMGIVNING

*aforismer sammanställda och kommenterade av Jan Collander*

Ingen kan leva en annan människas liv.

*(om hjärtspalternas dåraktiga råd och listande klokhet)*

Jämförd med sig själv är varje människa en fullkomlighet.

*(Aatos Wirtanen; om jämlikhet och hur långt den sträcker sig)*

*Forts från sid 7*

säga att när de sociala myndigheterna hade fått hjälp av polisen den 20 oktober 1982, då var det också så att man inte tog hänsyn till sekretessbestämmelserna när man tog hand om mig och bröderna och barnet ifråga, där jag blev misshandlad. Det är ju inte sekretessbelagt, detta vet ju alla människor. Om det är så det går till i dagens Sverige, då kan jag inte tänka mig att det är (ohörbart) eftersom de har så liten erfarenhet. Och barnet måste framkomma i handlingarna som barn och inte som vuxen. Jag förutsätter att personalen vid socialförvaltningen känner till detta, därför att detta framgår av de sociala...

*Domaren: Rätten tar enskild överläggning.*

*Domaren: Vi har i rätten noga övervägt frågan om offentlig förhandling eller stängda dörrar. Det är en fråga om en avvägning mellan intresset för offentlig insyn och intresset att skydda enskilds personliga integritet. Rätten bedömer att det vid förhandlingen kommer fram många uppgifter om barnet, fadern, deras bakgrund, inbördes relationer och problem och deras sociala situation. Och med tanke på barnets intressen såväl idag och under fortsatt uppväxt och skolgång som i framtiden anser sig domstolen inte kunna låta förhandlingen vara offentlig. Rätten förordnar alltså enligt 16 par För-*

*Ur 16 par förvaltningsprocesslagen: Utöver vad som följer av 5 kap 1 par rättegångsbalken får rätten förordna om handläggning inom stängda dörrar, om det behövs av hänsyn till privatlivets helgd eller enskilds behöriga ekonomiska intresse.*

valtningsprocesslagen att förhandlingen skall hållas inom stängda dörrar.

Den här paragrafen hittade inte domaren:

*Ur sekretesslagen 14 kap 4 par: Sekretess till skydd för enskild gäller inte i förhållande till den enskilde själv och kan i övrigt helt eller delvis efterges av honom.*

*Sedan slängdes alla åhörare ut, och vi kan därför inte redogöra för varför rätten beslöt att frånta fadern vårdnaden om Frans.*

*Den enda kritiska synpunkt som offentligen har framkommit beträffande Ferenc Lovasz är att han är för kritisk mot myndigheterna för att vara en lämplig far! Se vidare redogörelsen för fallet i Contra nr 6 1983.*

# BREV TILL CONTRA

## Om skämt, oförskämt och allvar

Såsom varm anhängare av Contras sakliga och tankeväckande publicistiska verksamhet — både tidskriften och bokutgivningen — blev jag lite betänksam av att se omslagsbilden i nr 4 1984 och det måhända studentikost skämtsamma syftet med densamma, nämligen att nyttjas för pilkastning. Den symbolhandlingen synes föga tilltalande, inte minst därför att den påminner om de alltför ofta förekommande tarvligheterna i radio och TV för att inte tala om video. Risker finns alltid att folk misstror ett medium där sådan mentalitet kommer till uttryck. Contras många utomordentliga artiklar och böcker blir naturligtvis inte sämre för att olika sorters "roligheter" också får utrymme, men nya och tilltänkta läsare kan alldeles i onödan slötas bort av en alltför uppsluppen politisk paj- och pilkastning. Detta sagt i bästa välmening.

Vill man ge en träffande karakteristik åt Olof Palme kan man mycket hellre göra en citatsammansättning. Minnesvärt är t ex vad Olof Palme sagt om den nya grundlagens republikanska möjligheter och om "den minutiösa uppbyggnaden av demokratin i Iran" — en arthighetskullerbytta i den politiska manegen var det väl avsett som, men framstår alltmer som ett oförskämt narrtrick, vilket ingen förstår att uppskatta. Det är ju trots allt inte politisk cirkus vi bevittnar, det är ett grymt gladiatorspel i kolossalformat som pågår och det gäller att få slut på eländet.

Någon vid ringside borde ge medlaren Olof Palme tips om någonting bättre än kryptiska talesätt, något väsentligt som imamer och alla andra kan ta på allvar; nämligen att en vapenvila med Irak vore ett fördra framför risken av ett direkt eller indirekt sovjetiskt anfall t ex via Afghanistan sedan Iran utmattats av ett ännu mer utdraget krig mot Irak. En vapenvila med Irak skulle sålunda ge Iran stora fördelar, främst en nödvändig förstärkt försvarsberedskap gentemot Sovjet, samtidigt som man kan vara ganska säker på att inga sovjetiska förespeglingar skulle kunna förmå Irak att på nytt gå till anfall så som skedde 1980. tror någon att Olof Palme skulle kunna motivera den önskvärda vapenvilan på detta sätt, som borde kunna förstås av alla, oberoende av politisk eller religiös bakgrund? Fråga honom rakt på sak!

Mycket bättre som omslagsbild på Contra än den inringade Olof Palme torde Alexander Sozljensitsyns allvarsamma uppsyn vara jämte hänvisning till hans angelägna budskap i samma nummer. Eller rikta uppmärksam-

heten på Vladimir Bukovskij och hans avslöjande bok "Moskva och fredsrörelsen". Det är ytterst angeläget att vidga förståelsen för den ryska kultureliten i inre och yttre exil, där finns de sanna representanterna för det goda ryska folket.

Allt vad de säger, och deras egen situation, visar hur angeläget det är att avslöja och hejda sovjetimperiets globala maktanspråk, dess terrormetoder och lurendrejeri. Därvidlag har Contra och alla andra klartänkta stora uppgifter framför sig.

Svante Hjertstrand

### Redaktionens kommentar:

Vi har fått åtskilliga kritiska synpunkter på den sommarlättas produkten piltavla med Palme. Men också många nöjda kunder.

Contra arbetar med två olika "produktgrupper". Dels de seriösa produkterna, tidskriften och böckerna, där det ekonomiskt nått och jämt går ihop. Den seriösa verksamheten täcks av avansen på de mer lättsamma produkterna, tröjor, märken osv. Piltavlan var måhända i lättaste laget.

Det förslag till en samlad presentation av Palme-citat som Svante Hjertstrand framför har faktiskt sedan länge legat vilande hos redaktionen. Tyvärr har kostnaderna bedömts vara för höga för att idén skulle gå att förverkliga. Med några tusen sålda piltavlor (som vi dock inte räknar med) skulle möjligheterna ha sett bättre ut.

Styrelsen för Stiftelsen Contra har emellertid för avsikt att seriöst diskutera den kritik som framförts mot piltavlorna.

## För fanns lag och rätt i vårt land

Uppfattningen att lag och rätt tillväxer i detta land är kuriös. För nyss förbi gården där nämndemannen bodde som för 600 år sedan satt i häradsrätten och dömde Jösse Finson samt fru Margareta att återlämna jord: "Rätom ägandem uti handom!" Han var fogde i Västmanland-Dalarna, hon troligen gift med "Rikets våldoge ämbetsman" Bo Jonson Grip. 300 år senare går häradsrätten mot Ebba Brabes yrkande, hon skriver höffullt: "Vilket mig om Rätten sällsam eftertänka gifver . . ." Bergsmän som valts till nämndemän bäva inte att gå mot de mäktiga — då, kryper och rättshaveri var inte sed i deras krets. Nu frias eller lindras påföljder för rätt skumma individer, om inte i lägre så i högre instans. Någon åtals-eftergift kände inte de sen länge gömda och glömda, heder åt dem som byggde upp den rättsstat som nu går under.

Birger Pettersson

## Vi måste göra mer åt miljöproblemen

Carl G. Holm inleder i Contra nr 4 1984 sin artikel om naturens förändring med att påstå följande: "Det är fel att vara oförsiktig med vad naturen givit oss." Fortsättningen av artikeln går dock i en helt annan anda, en sorts låt-gå-politik. C G Holm tycks t ex mena att eftersom alla våra sjöar ändå kommer att växa igen om 15.000 år, så gör det inget om de växer igen på bråkdelen av den tiden p g r a mänsklig inverkan — vilket fö är vad som håller på att ske just nu i de flesta industrialiserade länder och i dessas närhet. Visst sjuder det av liv i Lake Erie "som aldrig förr", Lake Erie håller ju på att växa igen.

Sverige är ett av de få länder, som försöker kontrollera de industriella utsläppen genom lagsättning. Jag arbetar själv vid ett företag, som årligen släpper ut tonvis med tungmetaller. Utan den rening som görs skulle utsläppen vara många gånger större. Ändå är stora naturområden runt industriområdet döda.

Naturen är inte rustad att ta hand om tungmetaller och kemiska utsläpp. Om vi inte vill se flora och fauna sakta men säkert dö ut, är det bara vi människor som kan göra något åt det. Den europeiska miljökonferensen var ett stort steg på vägen.

Hans G. Olsson

Miljöartikeln i förra numret av Contra har föranlett åtskilliga synpunkter från läsarna. Den ligger ju också kanske något utanför vad Contra normalt brukar ta upp. Kärnan i mitt resonemang var att naturen är föränderlig och anpassningsbar. Mänsklig påverkan — även kraftig sådan — innebär inte att flora och fauna dör ut, utan att flora och fauna förändras. Det kan vara till det bättre eller det sämre. Naturens krafter i sig är så starka att mänskligheten inte förmår stå emot de förändringar som uppstår naturligt.

Den grundinställningen innebär inte fritt fram för kommunala och industriella utsläpp — blott att vi ibland kanske skall avstå från att försöka upprätthålla status quo.

Carl G. Holm



# SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är Contras sammanfattningar av originalkällan, försvärit inte annat markerats med citationstecken.

## Restriktioner kostar miljarder

Importrestriktionerna för textilvaror kostar konsumenterna miljarder. Två miljarder per år uppskattar textilimportörernas VD Åke Weyler kostnaderna till. Genom olika kvotregler, som enbart drabbar u-länder, hindras svenska grossister att köpa textilvaror där de är billigast. Genom kvotreglernas utformning blir det dessutom så att den import från de s k lågprisländerna som kommer igenom avser de dyrare kvaliteterna. Riktiga lågprisvaror kommer aldrig hit.

Kvoteringarna gäller 17 u-länder och 15 länder i östblocket. Importen från de 32 länderna skulle vara betydligt större om inte kvoterna fanns, till konsumenternas förmån. Idag är handeln med de kvoterade länderna sammanlagt inte ens så stor som vår import från Finland och Danmark.

Polisen och domstolsväsendet luras också genom restriktionerna att lägga ner resurser på att jaga "brottslingar" som i normalt rättsmedvetande bara kan uppfattas som hederliga affärsmän. För en tid sedan dömdes flera personer i ledningen för Indiska magasinet för "smugglingsbrott", några av de dömda fick över två års fängelse. De dömda hade i vederbörlig ordning importerat varorna, betalt tull, moms osv. Allt var skött exemplariskt. Inget skattefiffel kunde konstateras. Enda "brottet": En del importerade skjortor hade uppgetts komma från Kuwait (där det inte gäller några importkvoter) istället för från Indien (där kvoten är full sedan länge). Det kan tilläggas att de dömda överklagat domarna och vidhåller att skjortorna kommer från Kuwait.

## Katastrof för privata aktieägandet

Börskurserna har rasat i höjden under senare år. Och aktiemarknaden har upplevt ett uppsving utan like. Men det är olika institutioner som står för tillväxten. Försäkringsbolag, stiftelser, aktiesparfonder osv. Privatpersonernas aktieinnehav har minskat.

I början av 1950-talet ägde privatpersoner 70 procent av börsaktierna. 1970 hade andelen sjunkit till mellan 55 och 60 procent. För att nu vara nere i 22 procent!

Det är i första hand reglerna för beskattningen som gör det så oförmånligt för privatpersoner att äga aktier. Det är kombinationen av förmögenhets-, realisationsvinst- och inkomstskatt som får privatpersonerna att sky aktiemarknaden. Varje år sedan 1977

har privatpersoner sålt ut mer aktier än de köpt. Och det gäller även under de senaste "goda åren" 1981-1983.

## Bearbetning av svenska affärsmän

Några svenskar deltog i en affärsresa till Polen och hade tagit in på hotell i Warszawa. Efter första kvällen måltid satt resällskapet vid ett bord i hotellets bar. En attraktiv kvinna i 25-årsåldern kom fram och frågade om hon fick sätta sig vid deras bord, vilket medgavs.

Kvinnan förde samtalet på god engelska — det enda främmande språk hon uppgav sig kunna — och berättade att hon läste historia på ett universitet i landsorten men var på besök i Warszawa över helgen. Efter hand framkom att hon mot ersättning stod till "full disposition" över natten. Då ingen i sällskapet förklarade sig intresserad, avvek hon så småningom. När en av svenskarna följande dag uppehöll sig i baren sökte kvinnan åter kontakt, men då denne inte visade något intresse gick hon sin väg.

Vid sällskapets avresa från flygplatsen i Warszawa observerades den unga kvinnan stående bland de civila tjänstemän som övervakar tulltjänstemännens arbete. Hon var då iförd polska flygbolaget LOTs uniform, vilket överraskade, eftersom hon på hotellet

på intet sätt antytt innehav av sådan anställning. När de avresande skulle genom tullen sade en i sällskapet till henne: "Hej, det var trevligt att se dig", varvid hon på nästan felfri svenska svarade: "Ha det så bra på resan till Sverige!"

Kontaktförsöket utgjorde sannolikt ett led i den offensiva verksamhet som ofta bedrivs mot svenska besökare i Polen av landets underrättelsetjänst. Målsättningen i det aktuella fallet var antagligen att sätta personerna i en komprometterande situation, som ett led i ett senare värvningsförsök grundat på utpressning.

## Fler uppsatstävlingar

Viss uppmärksamhet väckte den uppsatstävling om Sovjet-republiken Moldavien som i våras ordnades i Gävle. Blott en handfull elever deltog. En liknande uppsatstävling ordnades i Östersund, där stadens läroverk, Wargentinskolan, har en vpk-are vid namn Bengt Hedlund som rektor. Två sovjetiska föredragshållare tillkallades för att informera eleverna om Moldavien, och lärarna i svenska tryckte på om deltagande. Sammanlagt deltog fyra elever i tävlingen. Två av dem fick en Moskva-resa i pris genom svensk-sovjetiska vänskapsförbundets försorg. Den tävlingsdeltagare som inhämtat en stor del av sina kunskaper om Sovjet genom Contra fick märkligt nog ingen Moskva-resa i pris...

## Omhändertagande av barn

Plötsligt började en seriös diskussion om omhändertagande av barn på Svenska Dagbladets debattsida "Brännpunkt". Vad hade



häft? Jo, ordinarie debattredaktören Fredrik Braconnier var på semester. Det blev dock ordning på torpet när han kom tillbaka och debatten tystnade. Därför sades sista ordet i fallet Alexander Aminoff av företrädare för de sociala myndigheterna. Senare inlägg refuserades av Braconnier med hänvisning till att den dom som avkunnats i målet skulle visa att de sociala myndigheterna hade rätt, och att det därför inte behövdes ytterligare debatt.

I den omtalade domen kan man läsa att Alexander Aminoffs fostermor (som separerat från fosterfadern) dömts för bedrägeri. Hon hade tagit emot över 100.000 kronor i kommunal ersättning för fosterbarn som hon inte haft om hand. Ett belysande exempel på vilka normer som kan gälla i de hem där barn som skilts från föräldrarna kan placeras av de sociala myndigheterna.

## Förargelseväckande

Som en provokation mot alla gotlänningar deltog den sovjetiske ambassadören Boris Pankin i invigningen av en vikingautställning på Gotlands fornsal i Visby. En brevbärare utnyttjade tillfället och höll följande korta tal:

"Ambassadör Pankin! Ni är icke välkommen! Ni representerar den stat, som direkt eller genom ombud idag begär de grövsta folkrättsbrotten. Sedan ett par år är även Sverige föremål för ryska krigsberedelser. Åk hem, Pankin och ta med er ubåtarna, en gång för allan! Sovjet ut ur Sverige! Leve FN-stadgan! Leve det nationella oberoendet!"

Sovjets förlängda arm på Gotland heter Visby åklagardistrikt och Gotlands tingsrätt. För det ovan citerade talet dömdes brevbäraren till böter på 300 kronor för förargelseväckande beteende. Det är så det brukar gå till i Moskva (även om påföljden brukar bli hårdare). Det är förvånande att det kan inträffa i ett land där det i regeringsformens 2 kapitel och 1 paragraf heter: "Varje medborgare är gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor."

## Pirattryck

I Contra nr 3 1984 kunde vi läsa om hur den "progressiva" tidskriften ETC genom att gå i konkurs och sedan säljas till ett bolag med i stort sett samma ägare som tidigare, lurat långivare och skattemyndigheter på miljontals kronor.

Men dessa är inte de enda tvivelaktigheter ETC oantastade lyckats komma undan med.

Som vi alla vet fordras det tillstånd för att i tryck återge vad andra har upphovsrätten till. Brott mot upphovsrättslagen kan, enligt svensk lag, straffas med böter eller fängelse

på upp till två år.

Det hela började med ETC nr 4/1983. Av någon anledning rådde brist på redaktionellt material. Alltså gör man en "seriesatsning" — det är ju progressivt. Eftersom man på ETC inte visste mycket om serier plockade (läs: stal) man från vad man råkade snubbla över. Gensvaret bland läsarna blev så bra, att ETC:s seriesidor ynglade av sig: CRACK sjösattes hösten 1983 med presskonferens och puckslag.

Det var nu det hela började i stor skala: ETC, tidskriften som alltid indignerat påtalat andras lagöverträdelse, stal bara mellan våren 1983 och senvintern 1984 inte mindre än 160 sidor serier, ritade av utländska tecknare. Räkniat efter det billigaste arvodet skulle det ha kostat ETC cirka 48.000 kronor, men i realiteten mycket mer.

Men även om upphovsmännen sent omsider får reda på brottet, så har de flesta sällan råd att föra någon civilrättslig process. Den är komplicerad och dyr, särskilt om den måste föras över Atlanten.

Faktum kvarstår dock, att ETC:s brott mot upphovsrättslagen borde medföra böter eller upp till två års fängelse för den ansvarige utgivaren (utgivarskan?).

Eftersom intrång även har gjorts i svensk material har nu utgivaren ev serietidskriften Epix begärt att ETC:s utgivare skall ställas till svars för brott mot upphovsrättslagen. Någon ersättning för serier som knyckts kan upphovsmännen inte räkna med, eftersom det ansvariga bolaget gått i konkurs. Men de personer som står bakom handlingen kan alltså dessutom dömas till straffrättsligt ansvar (böter eller fängelse).

## Pomperipossa igen

Christer Ericsson är en av Sveriges rikaste män. Han har råd att betala en hel del skatt, men är det rimligt att skattemyndigheterna skall ställa krav på mer än hela hans inkomst? Så var det faktiskt 1979, berättade Christer Ericsson på Skattebetalarnas Förenings årsstämma. Genom att hans aktier i företaget Consafe värderades så högt blev förmögenhetsskatten större än hela nettoinkomsten efter skatt. Christer Ericsson fick lov att låna 475.000 kronor det året — för att ha något alls att leva av. Visst, han hade aktierna i Consafe som kunde tjänstgöra som säkerhet för lånet, så bankerna ställde upp. Men det måste vara ganska rejält fel på ett system där en man som skapat flera tusen arbetstillfällen på mindre än tio år inte ens får ihop till vatten och bröd på en lönsam rörelse med mångmiljonvinster. Men så är det. Och därför är det inte att förvåna över att många tillgriper mer avancerad skatteplanering och att andra företagare väljer att flytta utomlands.

Christer Ericsson har för framtiden ordnat det bättre. Han har anställt en särskild skatteplanerare. Annars vore det naturligtvis mycket enkelt för honom att flytta utomlands med

hela företaget. Nästan alla intäkter intjänas utomlands, och företagets tillgångar är lätt flyttbara (Consafes plattformar går ju lätt att bogsära iväg till en annan del av världen).

## Bilförsäkringarna för dyra

Vi berättade för en tid sedan i Contra om hur branschföreningen Svenska Försäkringsbolags Riksförbund avstyrkt att försäkringsbolaget Volvia (dotterbolag till Volvo) skulle få rätt att teckna trafikförsäkringar. De etablerade företagen var helt enkelt rädda för konkurrens. Och när det är så är det naturligtvis regeringens uppgift att "sätta sig" på företagen och öppna marknaden fri för konkurrenterna. Och det var också det förslag som regeringen fick från justitiedepartementet, där frågan hanterades. Men departementets förslag röstades ner i regeringen, en mycket ovanlig åtgärd. Försäkringsbolaget Folksam hade lyckats övertyga regeringens majoritet att de skulle tvingas avskeda 200 personer om Volvo fick teckna trafikförsäkringar. För alla normala människor ytterligare ett argument för att försäkringslagstiftarna idag är uppskörtade av ineffektiva företag som inte skulle kunna klara sig i konkurrens mot ett bolag med nya metoder. Men för regeringen ett argument för att stoppa Volvos planer. Försäkringslagstiftarna får även i framtiden betala onödigt höga bilförsäkringspremier.

## Sossar på tripp till Leningrad

Bokförlaget Prisma ligs av socialdemokratiska partiet. Förlaget ordnade härnästens konferens för personalen ombord på ett fartyg. Säkert välbetänt, många företag gör likadant. Men det socialdemokratiska förlagets val av rederi och resmål förtjänar att uppmärksammas: Det sovjetiskägda rederiet Scan Sov Lines fartyg *M/S Ilich* mellan Stockholm och Leningrad!

## "Mänskliga rättigheter" i Eslöv

Polismyndigheten i Eslöv bedriver en märklig kampanj för att driva in en avgift för anordnande av en "offentlig sammankomst", som bestod i att en person bar omkring ett plakat utanför tingsrätten i Eslöv i samband med en uppmärksammas rättegång. I resten av Sverige får möten och demonstrationer med upp till tio personer hållas utan tillstånd, men i Eslöv skall det alltså behövas tillstånd för en enda deltagare. Till råga på allt kallar man det "sammankomst". Rent språkligt innebär ju ordet att minst två kommer samman.

Men det är inte bara den frenesi med vilken polismyndigheten i Eslöv driver sin sak som är anmärkningsvärd. Än mer anmärkningsvärd är ett inlägg från polisstyrelsen i Eslöv där det bl a heter: "Kanske är det rent av de här medborgarnas mänskliga rättighet att slippa mot sin vilja ta del av demonstranternas åsikter". Nyspråket sprider sig i Sverige år 1984.

# UTLANDS-NYTT

## Fri konkurrens gör underverk

Internationell flygtrafik är bland de mest genomreglerade branscher som finns. Vilket varje passagerare som reser reguljärt märker på biljettpriserna (och lätt kan jämföra med de mindre reglerade charterpriserna). I USA har man avreglerat flygtrafiken med strålande resultat, som vi tidigare kunnat berätta om i *Contra*. Nu börjar avregleringen nå även Europa.

Det är den brittiska och nederländska regeringen som kommit överens om fritt tillträde till och fri prissättning på marknaden mellan Nederländerna och Storbritannien. När de nya reglerna infördes den 1 juli i år sjönk priset på billigaste flygbiljett mellan de två länderna (tur och retur) från 87 £ till 49 £.

Flera flygbolag försöker tvinga fram en avreglering inom europeiska gemenskapen, EG, med hänvisning till Romfördragets konkurrensregler. Hittills har dock EG-myndigheterna lyckats förhålla ett beslut, till flygtrafikanternas nackdel.

*(The Economist, London)*

## Dynastin i Kina?

Samarbetet mellan Förenta staterna och Kina fortsätter att utvecklas. Fr o m december kommer kinesiska TV-tittare att kunna se amerikanska program. Detta som en följd av ett avtal mellan Kina och ett amerikanskt TV-bolag.

*(Voice of America)*

## I fängelse

Zimbabwes före premiärminister biskop Abel Muzorewa sitter i fängelse. Han är fånge i Goromizi-fängelset. Han greps i oktober 1983. Biskopen som var ledare för en av de viktigaste grupperna för svart majoritetsstyrelse och som också var parlamentsledamot greps efter ett besök i Israel. När han kom hem uttalade han skarp kritik mot nuvarande premiärministern Robert Mugabe. Sådant tolereras inte i Zimbabwe idag.

## Kubas milis fördubblad

Kubas milis har fördubblats, så att den nu uppgår till över en miljon man.

Redan tidigare har landet 225.000 man i den reguljära krigsmakten och 190.000 i reserverna. Med utbyggnaden av milisen är nu 15% av Kubas ungefär 10 miljoner invånare stridsutbildade.

Med sovjetiskt stöd (1,7 miljarder dollar

per år under de tre senaste åren) har Kuba idag den mest välutbildade militära styrkan i hela Latinamerika och kan mobilisera större styrkor än exempelvis Brasilien — som har 130 miljoner invånare.

En så stor utbyggnad av milisen (som består av män över och under värnpliktsåldern och kvinnor i alla åldrar) gör det möjligt för de reguljära styrkorna att operera i andra delar av världen. Enligt USA finns idag 70.000 kubaner i militär och civil verksamhet i bl a Angola, Etiopien, Kongo och Mozambique, utöver 2.000 militära rådgivare i Nicaragua.

Sedan revolutionen 1959 har de militära styrkorna haft ett nära samarbete med den civila regeringsapparaten. Kuba skiljer sig tydligt från andra leninistiska länder (t ex i Östeuropa) genom sitt starkt militariserade samhälle. Som symbol för den roll som militären spelar på Kuba kan nämnas att landets president Fidel Castro också är chef för försvaret och att nr två i kommunistpartiet efter Fidel, Raul Castro, också är försvarsminister.

*Joachim Bamrud*

## Kinnoek — ulv i fårkläder

Neil Kinnoek, den nyvalde brittiske labour-ledaren, har försökt bygga upp en bild av sig själv som försiktig, och främmande för Tony Benns radikala tankar. Det är helt säkert valtaktiskt riktigt, vilket opinionsundersökningarna visar. Men det är inte sant! 1977 invaldes Kinnoek i styrelsen för Labour Research Department, vilket är en kommunistisk frontorganisation som bara har namnet gemensamt med labour-partiet. Kinnoek är vidare aktiv medlem i organisationen Friends of Afghanistan Society, en organisation som stödjer den sovjetiska politiken i Afghanistan.

International Transport Workers Federation (ITF) — Internationella Transportarbetarfederationen — har en "sjöfarares internationella hjälp-, stöd- och skyddsfond" dit de pengar går som ITF lyckas pressa ur rederier, vilkas fartyg ITF belagt med bojkott i olika hamnar. Fonden har nyligen lämnat redovisning för 1982. I början av året hade fonden 21,5 miljoner \$ fonderade, och intäkterna 1982 uppgick till 13 miljoner \$. 8,2 miljoner kom från drabbade rederier, 0,55 miljoner var medlemsavgifter, 3,2 miljoner räntor och liknande — resten "övriga inkomster". Mindre än 1 procent av fonden används för "välfärdsåtgärder" för enskilda sjömän. De fick sammanlagt 84.000 \$! 606.000 \$ kostade det att ha anställda som skötte fonden och 92.000 \$ fick styrelsen i arvode.

*(Svensk Sjöfartstidning)*

## Rumänernas patriotiska plikt

Rumänien bedriver en intensiv kampanj för att öka nativiteten. Liksom i alla östländer (och på senare år även västländer) är nativiteten låg, och befolkningen hotar att minska. I Rumänien har par i de barnalstrande åldrarna goda skäl att inte skaffa barn. Det finns ingen barnmat att köpa över huvud taget. Utanför huvudstaden Bukarest är mjölken ransonerad till en liter per vecka på en del håll, och nyligen infördes dagisavgifter på ungefär en tiondel av en månadslön. Både preventivmedel och aborter är olagliga i Rumänien sedan 1966. Men antalet illegala aborter uppskattas överstiga födelse-talet, som är utomordentligt låga 6,1 per 1.000 invånare. (Sveriges födelsetal ligger kring 10 per 1.000 invånare, och det räcker som bekant knappt till för att hålla befolkningen konstant på längre sikt).

Istället för att underlätta för rumänerna att bli föräldrar försöker man tillgripa retorik för att öka födelsetalen. President Ceausescu förklarade exempelvis i mars i år: "Fortplanta er kvinnliga kamrater, det är er patriotiska plikt". Även premiärministern Konstantin Dascalu har uttalat sig i liknande ordalag.

*(Soviet Analyst)*

## TV-reklam skadar inte pressen

När argumenten mot TV-reklam tryter brukar en del motståndare ta till de negativa konsekvenserna för pressens reklamintäkter. *Contra* har nyligen fått tag på en amerikansk sammanställning över annonsering per invånare i pressen i de nordiska länderna. Eftersom sammanställningen är amerikansk är siffrorna angivna i dollar.

Finland	123
Danmark	74
Sverige	62
Norge	56

TV-reklam finns i ett nordiskt land — Finland.

Andra undersökningar pekar på att det är framförallt den direktreklam (det som hamnar i Din brevlåda) som blir lidande om TV-reklam införs. Pressens annonsintäkter påverkas bara i begränsad utsträckning, och i den utsträckning de minskar så är det den s k kolorerade veckopressen som får ta stöten.

## 8.345 politiska arresteringar

Den nicaraguanska kommittén för de mänskliga rättigheterna (CPDH) övervakade situationen för de mänskliga rättigheterna både på Somozas tid och i dagens Nicaragua. Kommitténs ledare José Esteban Gonzalez tvingades i exil av den nuvarande vänsterjuntan redan 1980, men kommittén har fortsatt sitt arbete. I början av 1984 publicerades en sammanställning över brott mot de mänskliga rättigheterna sedan 1979 (en

månad efter sandinisternas maktövertagande) till slutet av 1983. Arligen rör det sig om ett tjugotal dödsfall, förorsakade av regimen av politiska skäl, sammanlagt under perioden 97 (varav 15 1983). Antalet tortyrfall hade ökat till 207 1983 (men de var betydligt fler 1979 och 1980, under sandinisternas två första år). Brotten mot fackliga rättigheter räknas till 99 under 1983, och 1.169 personer arresterades av politiska skäl. Sedan sandinisternas maktövertagande har 8.345 personer arresterats av politiska skäl, Somozas nationalgardister oräknade.

(*Freedom at issue, New York*)

## Finländska moderater och Sovjet

Finlands sk motsvarighet till moderaterna, Nationella samlingspartiet (kokoomus) har ett ungdomsförbund som heter Kokoomuksen Nuoret. Detta arrangerade i maj i år ett seminarium tillsammans med representanter för det sovjetiska kommunistpartiets ungdomsförbund Komsomol! Betecknande nog hade seminariet rubriken *Go Go East*.

(*Express, Helsingfors*)

## Domar för "smuggling"

Finländska medborgare som försökt skicka iväg religiös litteratur med luftballong till Sovjet har dömts till böter. I Finland är det sedan mitten av 1970-talet förbjudet att utföra religiös litteratur (inklusive Biblar) till bl a Sovjet. (I Sverige finns utförselförbud bara på jordbruksområdet, inom ramen för det komplicerade prissystemet). Myndigheterna har slagit till mot de organisationer som försöker sprida religiös litteratur till Öst och konstruerat fram en rad anklagelsepunkter av synnerligen tvivelaktig hållbarhet.

## Program om självcensuren – finsk journalist sparkad

Den kände finske radiojournalisten Patrick Humphreys fick för en tid sedan sparken från den finska radion. Motivet till avskedandet var ett program som behandlade "självcensuren" i Finland.

(*Berlingske Tidende, Köpenhamn*)

## Medborgarrättskampen dömd – i Finland

Ordföranden i den antisocialistiska finska Medborgarrättsrörelsen för Självständighet Heikki Eskelinen dömdes tidigare i år av Finlands Högsta domstol till åtta månaders fängelse för "förräderi". Brottet beskrivs som "insamlande av material som skulle kunna skada Finlands förhållande till annan främmande makt". Allt kring rättegången är hemligstämplat, men Eskelinen har såvitt kan bedömas försett USA:s ambassad med uppgifter om Sovjets verksamhet i Finland. Eskelinen har förutom sin ordförandepost i Medborgarrörelsen varit knuten till förlaget

Kustannuspiste som är Contras närmaste motsvarighet i Finland. En "medbrottsling", Pertti Riutta fick 20 månaders fängelse.

Påståendet att det politiska klimatet i Finland har förändrats efter Kekkonens avgång bör tas med en stor nypa salt.

## Mordförsöket på Eden Pastora

När mordförsöket på den nicaraguanske oppositionsledaren Eden Pastora blev känt framkom snabbt att den misstänkte hade haft ett stulet danskt pass (i namnet Per Hansen), men att mannen i fråga talade danska med brytning. Men vem låg bakom dådet?

Aftonbladet kom med "svaret" redan dagen efter. Naturligtvis var det CIA! Några belegg för det kunde man naturligtvis inte komma med.

De omständigheter som pekar i en helt annan riktning har inte alls kommit fram i den svenska pressen. Contra gör därför en sammanfattning: Tre dagar innan dådet hävdade Daniel Ortega i sandinistjuntan att CIA tänkte iscensätta en "incident" vid gränsen mellan Costa Rica och Nicaragua. Omgående efter dådet förklarade sandinisterna att det var fråga om en sprängdegsbomb, av en "typ som används av CIA", trots att ingen från regeringssidan undersökt platsen för attentatet. Det visade sig sedan vara en sprängdegsbomb – hur kunde juntan veta detta i förväg?

Costa Ricas myndigheter har undersökt noteringar om den mystiske "dansen" Per Hansen. Den 27 oktober 1983 anlände han till Costa Rica från Colombia och fortsatte till Nicaragua samma dag. Den 14 april i år kom "Hansen" med bil från Nicaragua,

tillsammans med en kvinna och tre barn. Den 19 april återvände han till Nicaragua. Det finns inga noteringar om att han senare skulle ha återvänt till Costa Rica, han måste ha tagit sig tillbaka i hemlighet.

Det uppges också att mannen enligt fotografier skall likna en tidigare medlem i den uruguayanska terroristgruppen Tupamaros, som har nära kontakter med Nicaraguas junta.

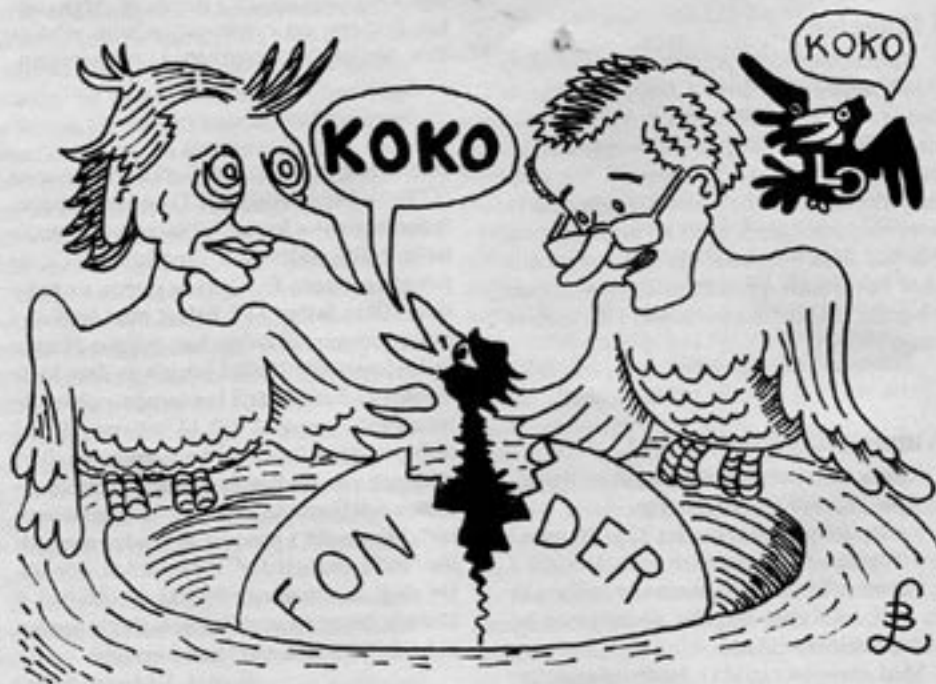
## Dödsstraff för matstöld

Regimen i Rumänien tillgriper allt hårdare tag i den ekonomiska krisens skugga. I december förra året dömdes tre tjuvar, som hade stulit kött i livsmedelsransonerings Rumänien, till döden.

Rumänien var en gång något av Europas "kornbod", men sedan 1981 ransoneras livsmedel. (*The Economist, London*)

## Skolungdom tränas militärt

Sedan 1967 har Röda armén och "Pionjirerna" (kommunistpartiets motsvarighet till scouterna) utbildat 30 miljoner sovjetiska ungdomar under 15 år i vapenbruk. Programmet kallas *Zarnista* och är obligatoriskt i skolan. Det pågår under två år och innebär vapenträning under eftermiddagarna och lägervistelse under sommaren. Allt för att ge ungdomarna ett begrepp om hur militärlivet går till. Till programmet hör stridsvagnsbekämpning, användning av standardvapnet AK-47, handgranatskastning, terrängmarscher, användning av gasmasker, militära hinderbanor osv.



# BESTÄLL HÄR!

## Nyheter

Denna gång kan vi erbjuda bildekalen "I love (hjärta) capitalism". Pris 12:-.

Vidare har sortimentet av videokassetter utökats med spelfilmen "De Gröna Baskarna" med John Wayne i huvudrollen.

Slutligen två nya böcker: Dragan Jovius *Sovjethotet mot Norden* (110:-) och hyllningsboken *Sacharov* (69:-).



Pristilan gäller fr o m 1984-09-01. Reservation för prisändringar som träder i kraft när ny prislista utkommer. Priserna inkluderar 23,46% mervärdesskatt.

## Contra

- ... Contra, äldre nr, per styck 9:-
- ... Contra, prenumeration 49:-

## Affischer

- ... Solzjenitsyn/Sacharov 29:-
- ... Churchill 29:-
- ... Sovjet ut ur Östeuropa 9:-
- ... Sov Gott 10:-
- ... Reklamaffisch för Contra gratis

## Badhandduk

- ... ubåtsmotiv 97:-

## Bildekaler

- ... "Sverige fritt från socialism" 10:-
- ... Stärkt försvaret NU! 10:-
- ... Mot löntagarfonder 12:-
- ... I love capitalism 12:-

## Klisteretiketter

- ... Sverige fritt från socialism, 7 små 5:-
- ... Sverige fritt från socialism, 1 stor 5:-
- ... Med USA för frihet, 10st 5:-
- ... Prag 1968 2:-
- ... etikettark, 24 märken 5:-
- ... Contra, reklametiketter, 24st gratis

## LP-skivor

- ... Sånt som får mig att ilska till 59:-
- ... En sång om friheten 59:-

## Nyckelring

- ... Svenska flaggan 9:-

## Piltavla

- ... Komplet set med pilar 49:-
- ... Fyra lösa måltavlor 10:-

## Rockslagsmärken

- ... Nej till kommunism 4:-
- ... Sverige-Amerika-märket 4:-
- ... Svenska flaggan 4:-
- ... Löntagarfonder. Helknäppt. 4:-
- ... Frihet för Afghanistan 5:-
- ... ubåtsmärke 5:-
- ... Sverige fritt från socialism 5:-
- ... Försvar. Fred. Frihet. 5:-

## T-shirts

- ... "Sverige fritt från socialism" 49:-
- ... Sverige-Amerika-tröjan 49:-
- ... Frihet för Östeuropa 39:-
- ... Contra-tröjan 39:-

Storlekar: 140cl, 150cl, 160cl, XS, S, M, L, XL, XXL och XXXL.

## Video

- ... Attack on the Americas 40:-
- ... Winston S. Churchill m fl 40:-
- ... John Wayne/Gröna baskarna 40:-

Hyresvillkor: Kassetten hyrs på tre dygn. Den får inte kopieras. Den som hyr kassetten svarar för att den återsänds till Contra. Om kassetten ej återsänds inom föreskriven tid tillkommer 25:- per dygn. Förstörd eller ej återlämnad kassett ersättes av hyresmannen med kronor 2.000:-.

## Vykort

- ... Nancy och Ronald Reagan, 5st 10:-

## Böcker

Titlarna i nedanstående förteckning är i en del fall något förkortade av utrymmesskäl.

**Observera!** Priserna inom parentes avser medlemspriser för Bokklubben Frihetsforum.

- ... Andersson: Rättsstat i upplösning (32:-) 39:-
- ... Barron: Kambodja (19:-) 49:-
- ... Beckmann: Kärnkraft (15:-) 49:-
- ... Bukovskij: Fredsrörelsen (36:-) 44:-
- ... Burke: Reflektioner (63:-) 79:-
- ... Carlsson: Fänge i Sovjet (33:-) 49:-
- ... Churchill: Västs försvar (59:-) 69:-
- ... Edwards: Ronald Reagan (59:-) 79:-
- ... Gerholm: Varför kärnkraft 15:-
- ... Har freden en chans (51:-) 59:-
- ... Hultén: Mediavänstern (65:-) 79:-
- ... Huyn: Uppmarschen (45:-) 69:-

- ... Häggman: Förintelsen 19:-
- ... Häggman: Kommunisterna (35:-) 49:-
- ... Iveroth: Goda samhället (19:-) 29:-
- ... Jovius: Sovjethotet (100:-) 110:-
- ... Karlsson: Dömd på förhand - Ilona Tóth (59:-) 69:-
- ... Kolman: Siste mohikanen (59:-) 79:-
- ... Kortjnoj: Antischack (49:-) 59:-
- ... Kung: Vindens barn (85:-) 99:-
- ... Leijns: Hos KGB (36:-) 44:-
- ... Leys: Kinesiska bilder (43:-) 49:-
- ... Nilsson: Skattesmållen (52:-) 69:-
- ... Nixon: Det verkliga kriget (48:-) 69:-
- ... Nixons namnteckning, tillägg 34:-
- ... Rydenfelt: Valfärdsstaten (36:-) 44:-
- ... Sacharov (79:-) 89:-
- ... Sanden: Agent för KGB (40:-) 49:-
- ... Skratt mot Sovjet (33:-) 39:-
- ... Solzjenitsyn: Västerlandets misstag (33:-) 39:-
- ... Sporre: Lågan i mörkret (39:-) 49:-
- ... Strauß: Uppror i Öst (18:-) 29:-
- ... Tyrannets triumf 5:-
- ... Walker: Kina 9:-
- ... Vittnen från Gulag 25:-

Genom medlemskap i Bokklubben Frihetsforum kan flertalet böcker fås till reducerade priser. Skriv så sänder vi fullständig information.

## Beställ så här

1) *Postgiro/bankgiro.* Sätt in beloppet på postgirokonton 85 95 89-4 (i Finland 1125 82-9, i Norge 1 99 82 77 och i Danmark 1 69 06 98). Eller svenskt bankgiro 261-2638. Ange på talongen önskade artiklar. *Porto tillkommer med 5:- per beställning.*

2) *Check.* Skicka in beställningssedeln tillsammans med en check ställd på Stiftelsen Contra. *Porto tillkommer med 5:- per beställning.*

3) *Postfölgkott.* Skicka in beställningssedeln till Contra. Vi sänder varorna per postförskott. *Porto tillkommer med 12:- per beställning.*

Beställningar över 200:- levereras utan portotillägg. Angivna priser gäller även i norska kronor. Vid omräkning till finska mark, dra av 20% och till danska kronor lägg på 25%.

## Betalningssätt:

- Postgiro  Check/kontanter
- Postförskott

Anges ej betalningssätt skickas beställningen automatiskt som postförskott. Leveranstiden är cirka två veckor.

Contra, Box 6082, 102 32 Stockholm.

.....  
Namn

.....  
Adress

.....  
Ortsadress

# Moskva och Sofia handlar med heroin och Kalasjnikovs

**En fjärdedel av allt heroin som säljs i USA har kommit från Bulgarien. Enligt offentliga rapporter som lagts fram i representanhusets narkotikabyrå. Vägen över Bulgarien är lång, och krokig. För det är i Sydostasien som råvaran produceras. I bakgrunden syns tydligt sovjetiska KGB:s hand.**

I januari 1982 genomförde thailändska regeringstrupper ett överraskningsangrepp i väglösa tropiska bergsområden längs gränsen mellan Thailand, Burma och Laos. Under offensiven stoppade man en smuggelkaravan på ungefär 200 mulor fullastade med råopium.

Den så kallade *Gyllene triangeln* i nordväst, i gränsområdena mellan Burma, Thailand och Laos, är huvudleverantör av opium i världen. Redan ett år efter kommunisternas maktövertagande i Kambodja, i september 1976, gav Sovjet Laos ett räntefritt lån på 32 miljoner dollar för att "främja speciella jordbruksprojekt" och för att "bygga en läkemedelsfabrik". Läkemedelsfabriken tjänar heroinframställningen. I den utsträckning råopiet inte smugglas via Bangkok till Väst samlas det in från de laotiska byarna till en provincentral, varifrån det flygtransporteras till huvudstaden Vientiane. Där förvaras och förpackas opiet i lagerhus på Lam Xang-gatan, som tillhör handelsdepartementet.

Laos är för närvarande världens största opiumexportör. 1976 exporterade landet 125 ton råopium. Hälften används för medicinska ändamål i världshandeln. Men 40% går till Sovjet och 10% till det av Sovjet behärskade Vietnam. Affärerna sköts av generaldirektören i utrikeshandelsavdelningen vid Industri- och handelsdepartementet i Laos, Khamtha Thomsaengsavan, och den sovjetiska handelsdelegationen i Vientiane. Det sovjetiska flygbolaget Aeroflot transporterar opiet till Sovjetunionen, medan de leveranser som skall till Vietnam går landvägen till Hanoi.

## Rekordskörden 600 ton

Sedan Laos 1976 fick den räntefria sovjetiska krediten har man kunnat öka sin råopiumproduktion ordentligt: 1982 nådde man en rekordskörd på 600 ton, ur vilket ungefär 70 ton heroin kan utvinnas. Ett

kilogram opium räcker till att framställa 20.000 "silar".

Det var länge en gåta vad som hände med det myckna opiet i Sovjet. Tills italienska åklagare och experter i slutet av 1982 började ta rött på detaljer i en mammutprocess mot vapen- och narkotikasmuggling i Trento. Processen gav upphov till världsomfattande efterforskningar som avslöjade ett av de mest djävulska företagen som drivs av den sovjetiska underrättelsetjänsten KGB och dess medhjälpare. Verksamheten igångsattes av dåvarande KGB-efeben och senare partiledaren Jurij Andropov för att destabilisera samhällena i Väst. Det rörde sig om heroinsmuggling till Väst; och i utbyte mot heroinet försågs kommunistiska terroristgrupper med vapen. Genom detta uppstod en dubbel destabiliseringseffekt.

Efter en konferens mellan cheferna för Warszawa-paktens hemliga poliskårer den 16 juli 1970 i Bulgarien utfärdades direktiv M-120/00-0050 från den bulgariska säkerhetstjänsten KDS (Komitet Darsjavna Sigurnost). I dokumentet presenterades den sovjetiska planen för att medverka till västerlandets förfall genom leveranser av heroin. Idag sker över 50% av den europeiska och en stor del av den amerikanska heroinhandeln över den bulgariska gränsen, av det under KDS lydande statshandelsföretaget KINTEX (med kontor på Boulevard Anton Ivanov 66 i Sofia).

Dokumentet tog översten i KDS Stefan Sverdlev med sig redan den 10 februari 1971 när han hoppade av till Väst. Men ingen har insett dess fulla räckvidd. Först knark- och vapensmugglingsrättegången i Trento gav tio år senare anledning att undersöka saken vidare. Sedan dess har gåtan varför Sovjet behöver så mycket råopium och heroin lösts.

Det bulgariska statshandelsföretaget Kintex har cirka 500 anställda och leds av

officerare i DS (det nya namnet på KDS). Kintex lyder under DS' första avdelning, som i allt väsentligt utför utlandsuppdrag åt KGB. Även i alla övriga avdelningar av DS finns rådgivare från KGB.

## Provsilar i källaren

Den som på dagen eller natten passerar huvudkontoret för Kintex på Boulevard Anton Ivanov i Sofia kan notera den civila polisbevakningen, men också från källaren höra ljudet från dämpade k-pistsalvor — då är det en inköpare från en arabisk terroristorganisation eller från italienska Brigade Rosse, som prövar de senaste vapnen på Kintex' underjordiska skjutbana. Det kan vara fråga om en sovjetisk Kalasjnikov eller en tjeckisk Skorpion. Kintex-chefen Radoslav Todorov — suppleant i kommunistpartiets centralkommitté — är tillmötesgående när det gäller betalningen: Vid större inköp behövs inga kontanter, heroin eller morfinråvara accepteras också.

## Maffian kund

Ansvar för vapen- och knarksmugglingen hos Kintex ligger på DS-officeren Tersiev. För att genomföra sina smutsiga affärer arbetar Tersiev inte bara med kommunistiska partifunktionärer, terrorister och hemliga agenter, utan också med maffian och andra förbrytarorganisationer. KGB och DS får genom detta inte bara vittomfattande återsölsjäljarnät, utan man gör också dessa "klassiska" och "opolitiska" förbrytarorganisationer beroende, och kan utnyttja dem också för andra ändamål än knark- och vapensmuggling.

Till Kintex' kunder hör exempelvis några av de viktigaste sicilianska maffialedarna, Gaetano Badamenti, Francesco Mafara och Gerlando Alberti, som i sin tur samarbetar med de amerikanska Cosa Nostra-klanerna Bonanno och Gambino i New York, och smugglar heroin från Sicilien till den amerikanska ostkusten.

En annan distributionsväg styrs av den vänsterradikale turken Kenan Arikan, som har nära förbindelser med arabiska terroristorganisationer som PLO och dessutom var nära personlig vän med påveattentatets Mehmed Ali Agca. En annan turkisk vapen- och knarkhandlare som har förbindelser



med Kintex är Bekir Celenk, som Agca uppger ha erbjudit honom över en miljon dollar för att mörda påven.

I den bulgariska badorten Varna vid Svarta havet samlades i april 1982 18 medlemmar i knarkhandlarsgrupperna i en villa för att dela upp den europeiska heroinmarknaden mellan sig. Det var nödvändigt eftersom en del personer måste bytas ut. För genom undersökningarna kring Ali Agca hade man kommit en del personer med kopplingar till Kintex och de bulgariska och sovjetiska säkerhetstjänsterna på spåren. Vapensmugglingen från Bulgarien över Svarta havet till Turkiets nordkust, i syfte att destabilisera de turkiska politiska förhållandena, började också klarna.

Ytterligare misstankar om knarksmuggling riktas mot det statliga bulgariska expeditionsföretaget Somat, liksom mot västerländska expeditionsföretag med bulgarisk verksamhet. Bara Somat kontrollerar cirka 5.000 fordon. Chaufförer och medhjälpare i de bulgariska lastbilarna är normalt officerare i den bulgariska säkerhetstjänsten DS.

Det bulgariska företaget Kintex är bara en — om än en viktig — bricka i Moskvas spel för att destabilisera Väst genom knark. Från Laos i Sydostasien över Bulgarien, till Västeuropa och Förenta staterna, liksom från Syd- och Mellanamerika över Kuba, ricker de sovjetiska tentaklarna. I Amerika ligger ledningen på den kubanska säkerhetstjänsten DGI. Den egentlige ledaren för DGI är KGB-översten Viktor Simonov, som redan i mitten av 1960-talet tvingade DGI att underkasta sig KGB.

I november 1979 ägde ett möte rum på ett lyxhotell i den kolombianska huvudstaden Bogotá. Deltagare var DGI-medarbetaren René Rodriguez Cruz, ledamot i kubanska kommunistpartiets centralkommitté, den kubanske ambassadören i Bogotá Fernando Ravelo, DGI-medarbetaren Gonzalo Basols Suarez, kolumbianen Jaime Guillot Lara, vän och nära medarbetare till ledaren för den kommunistiska terroristorganisationen M-19 Jaime Bateman och advokaten Jonny Crum. Överläggningarna syftade till att leverera sovjetiska vapen via Kuba i utbyte mot kokain och marijuana från Colombia, som med kubanska fartyg levereras till Bahamas och utanför den amerikanska kusten.

Affären kom till stånd och chefen för kubanska flottan, viceamiral Aldo Santamaria Cuadrado, ledamot i kubanska kommunistpartiets centralkommitté, övertog ansvaret för att skydda sjötransporterna. Under perioden mellan 1980 och 1982 uppskattas Fidel Castros regim ha tjänat över två miljarder dollar på dessa affärer.

Guillot Lara har också nära förbindelser med Öst-Berlin och tillhör ledarna inom M-19. På uppdrag från knark-nätet har också den nicaraguanske diplomaten Palacios Talavera varit verksam. Han greps 1983 i



Bulgarien sköter många av Sovjets och KGB:s smutsigaste affärer. Och till dessa räknas utan tvivel Kintex, ett handelsföretag som specialiserat sig på narkotika till Väst och vapen till terrorister.

Ottawa, Venezuela utnyttjas också i växande utsträckning som distributionsväg.

#### Fjärdedel från Bulgarien

När det gäller de bulgariska knarkaffärerna uppskattade det amerikanska representanhusets narkotikabyrå nyligen att en fjärdedel av allt heroin i USA har kommit genom Bulgarien. Det är det amerikanska organet "Drug Enforcement Agency" som har kommit fram till detta. I vittnesmål inför representanhusets narkotikakommitté har man framlagt bevis på bulgarernas inblandning. USA har vid ett flertal tillfällen framfört protester till Bulgariens regering för att den skyddar och uppmuntrar Kintex verksamhet. I Kintex styrelse ingår högt uppsatta medlemmar i DS och en del tidigare ministrar.

(Deutschland Magazin)

## Vietnam inblandat i kommunisternas knarkhandel

Den kinesiska nyhetsbyrån Xinhua har hävdade att också Vietnam är inblandat i knarksmuggling. Xinhua rapporterar: "avgörande bevis visar att de vietnamesiska myndig-

heterna under de gångna åren medvetet och planerat låtit odla opium" i de norra bergiga områdena i Vietnam. Syftet med verksamheten skall enligt Xinhua vara att tjäna in utländsk valuta. Nyhetsbyrån hävdar att befolkningen i gränstrakterna aktivt engageras i smugglingstrafiken.

"Enligt vietnamesiska flyktingar och gränshör gav myndigheterna order om opiumodlingarna 1981. Ha Tuyen och andra provinser i norr började försöksodlingar andra halvåret 1981 med godkännande av kommunistpartiets centralkommitté, och senare har den odlade ytan utvidgats planmässigt. Regeringen uppsätter kvoter, tillhandahåller utsäde och köper upp skörden," heter det i den kinesiska rapporten.

En vietnamesisk flykting till Kina uppges ha medfört ett cirkulärbrev som handlade om opiumskörden 1982-83. Brevet var skrivet i oktober 1982 och kom från Jord- och skogsbruksbyrån inom Dong Van-distriktets (Ha Tuyen-provinsen) folkskommitté. I cirkuläret uppmanades alla kooperativ att ordentligt satsa på opiumproduktionen för att uppnå de mål som uppsatts av Folkets råd i Dong Van-distriktet.

Enligt de kinesiska uppgifterna skulle mer än 430 hektar användas för opiumodling i de norra vietnamesiska provinserna. De odlare och kooperativ som har varit särskilt framgångsrika har belönats av den vietnamesiska regeringen.

(Nemzetör, München)

# Att vara stolt över kapitalismen

**Contra har ofta gett utrymme för libertarianska åsikter i ekonomiska frågor. Här skall vi ge utrymme Michael Novak, som försvarar kapitalismen som system från helt andra utgångspunkter, från mer traditionella konservativa utgångspunkter**

USA är runt om i världen engagerat i ett krig om idéer, ett krig som vi mått med flera mått verkar förlora.

Runt om i världen har 111 nya nationer bildats sedan 1948. Då fanns det 49 länder, idag ungefär 160. De flesta av de nya nationerna har valt, eller har fått valet gjort åt sig, en politisk ekonomi som är främmande för vårt system. Fortfarande finns det inte mer än ett trettiotal demokratier i världen, och varenda land som är demokrati har också ett kapitalistiskt system — dvs en stor privat sektor beroende av marknader och ekonomiska stimulanser.

Men en hel rad länder har under vår livstid valt en annan form av politisk ekonomi. Land efter land, vi kan nämna Nicaragua senast, Angola och så många andra — väljer det ekonomiska system som vi vet leder till depression och fattigdom.

Det finns inget skäl för folken i de nya länderna som tvingar dem att göra det valet. Och även om ledarna i Tredje världen är utbildade i Paris eller London, eller vid Harvard eller MIT, så väljer de ändå statsstyrning.

När revolutionen i Bangladesh genomfördes 1972, satte Bangladesh i verket en ekonomisk plan, som utformats vid MIT och Harvard, enligt vilken varenda fabrik i landet nationaliserades. Det var amerikaner som gjorde det, inte ryssar eller kineser. Ett årtionde senare går varenda en av dessa industrier med förlust, och regeringen försöker nu desperat sälja dem till privata intressen. Det hade gått att förutse, men man gjorde det inte vid Harvard och MIT.

Ett annat exempel på varför jag anser att vi befinner oss i krig om idéer. Jag har vid två tillfällen tjänstgjort vid FN:s kommission för mänskliga rättigheter i Genève, och jag kan öppet berätta att få av våra allierade, inte ens de som kommer från blandedkonomierna, någonsin talar ut till försvar för den kapitalistiska delen i vårt system. När de över huvud taget talar om ekonomi försvarar de den "vårdande medkänslan", den socialistiska delen av vårt system. De står inte alls emot den socialistiska retoriken som tillåter dem som betraktar sig som demokratiska socialister att tala samma språk som Sovjet

och Kina. I ekonomiska frågor använder de nästan alltid samma begrepp, samma analysmetoder och även om en del tänker sig ett demokratiskt slutresultat och andra inte, så är språket mycket snarlikt.

Man hör en hel del om "oanständiga vinster", och det faller ingen in att vinster helt enkelt är en annan beteckning för *utveckling*. Dvs, i varje ekonomisk verksamhet innebär det att man tar ut mer än man sätter in — oavsett om man kallar det "kapitalackumulation", vinst eller vad det nu kan vara — så att hjulen rullar. Det är något som gäller för socialistiska regimer likaväl som för kapitalistiska: var och en måste visa upp kapitalackumulation eller stanna upp i utvecklingen. Ändå talar många inom FN för utveckling, samtidigt som de är mot vinster. Det är helt meningslöst, men ingen protesterar någonsin mot detta. Saken har pågått i snart fyrtio år nu.

## Att ge igen

Hur kan vi börja ändra på den situationen? Om vi skall för ett idékrig så är det två saker som är nödvändiga. Först måste vi vara *beredda* att slåss. Till möte efter möte inbjuds jag av arrangörerna för att företräda en åsikt. Den ton de använder får mig att förstå att de anser mina åsikter reaktionära, men de ber mig att komma ändå eftersom de inte kan hitta någon annan. Det finns säkert goda skäl för att anhängare till den demokratiska kapitalismen tackar nej till många evenemang, men det innebär att våra åsikter inte framförs tillräckligt ofta.

För det andra, när vi uttrycker den åsikten är det viktigt att inte göra grundläggande misstag, att inte slåss på de områden som väljs ut av vår motståndare. Det är viktigt att på allvar granska det speciella samhälle med demokratisk kapitalism som vi lever i, och lära oss förstå hur det fungerar.

Under större delen av vår historia har det varit oväsentligt att känna till hur systemet fungerade. Grundarna av USA var så påverkade av de religiösa krigens tidevarv, som just gått till ända, att de inte vill sätta upp en alltför hög tröskel av metafysik, tro eller filosofi. De ville att människorna skulle börja handla utan att uttryckligen ge uttryck för

sina djupaste personliga principer, eftersom man inte ville skapa splittring kring dem. De insåg att människor förmår göra mycket tillsammans även om de gör det av olika skäl, var och en utifrån sin grunduppfattning.

Det har länge hävdats att vi amerikaner har en stor fördel, eftersom vi är praktiska och inte ideologiska människor. Vi behöver inte debattera med Sovjet om marxism, leninism eller Adam Smith. Om de behöver en borrh som kan borra djupt nog för dem att utvinna sin olja, och de inte kan tillverka den själva, så kommer de till oss för att få den. Om vi konstruerar en bättre rättfälla, kommer världen att ställa sig i kö.

Men nu har denna värld av icke-ideologiskt sunt förnuft försvunnit. Idag ser vi hur idéer behärskar världen. Det är inte praktiskt sunt förnuft som styr ansträngningarna att bygga upp socialismen. Människor styrs av idéer — dåliga idéer — för att skapa samhällen som kommer att bli katastrofer. Idéerna i världen har skaffat sig ett exceptionellt inflytande.

## Belackare till höger och vänster

Här i USA har angreppen mot den demokratiska kapitalismen och svagheten i vårt motangrepp en del grundläggande källor. Den ena har med verkliga intressesammanhangar mellan grupper att göra, den andra med starka ideologiska strömningar.

För närvarande arbetar 16 miljoner människor åt den offentliga sektorn i USA, och 16 miljoner människor arbetar åt de 500 största företagen — oavgjort alltså. Det är pengar, makt, inflytande på spel mellan dessa två delar av vårt samhälle. En grupp menar fortfarande på samma sätt som den gamla eliten: USA:s angelägenheter rör industrin, man tar sig fram i landet genom att satsa på den privata sektorn. Den andra gruppen, som har kallats den "nya klassen" ser att makt, rikedom och inflytande läggs till gruppen allteftersom administrationen växer.

På spel står två radikalt olika visioner om den politiska ekonomin. Å ena sidan tron att det blir bättre om vi har en regering som tar hand om oss — dvs en större offentlig sektor. Å andra sidan tron att det blir bättre om vi minskar den offentliga sektorn, för att uppmuntra individer och grupper att göra saker utanför den offentliga sektorn. Dessa två mycket olika uppfattningar om vad som blir ett bra land kommer från två

skilda idéer, och betyder mycket olika resultat när det gäller fördelningen av makt, rikedom och inflytande.

Den andra av de här idéerna, idén om demokratisk kapitalism, har befunnit sig på defensiven under flera årtionden. Inte bara på grund av framväxten av en ny klass, utan också på grund av det ideologiska arvet både från högern och vänstern.

Hos den intellektuella vänstern förefaller samhällsvetenskaperna att dominera. Marx själv uppfattade socialismen som tillämpad samhällsvetenskap. Hans grundläggande utgångspunkt var att samhället, likaväl som naturen, kunde analyseras, dissekeras och monteras ihop igen på ett bättre och nyttigare sätt. Flertalet som är engagerade i samhällsvetenskaperna koncentrerar sig på de delar som är statistiskt mätbara. Man bryr sig inte särskilt mycket om människans fria vilja, marknadernas uppgifter eller samspel med frihetsbegreppet. De observerar snarare social påverkan och grupp beteende. De tänker därför i en socialistisk bana även om de politiskt inte är uttalade socialister.

Samhällsvetenskaperna talar och skriver exempelvis en hel del om alienation. Men antag att man skulle betrakta världen utan att ha läst alltför många böcker, för att klarlägga var alienationen var störst bland de 160 länderna. I vilka länder skulle man vara mest alienerad, och i vilka länder skulle man vara mest personligt nöjd, ha de bästa förhoppningarna om framtiden, den största känslan av frihet? Demokratierna skulle uppenbarligen göra bäst ifrån sig. Men det är raka motsatsen till vad man skulle kunna tro efter att ha läst de sociologiska utläggningarna om alienation.

Men det är naturligtvis inte att förvånas över att de vänsterorienterade är motståndare till kapitalismen. Vad som är förvånande är att så många ledande konservativa intellektuella inom områden som historia, litteraturvetenskap, filosofi och religion också är antikapitalistiska. Min gode vän George Will skriver en antikapitalistisk debattartikel var tredje månad. Russel Kirk skriver sin årliga analys i *National Review*. Det är typiskt för en viss typ av litterär, religiös eller filosofisk konservativ att betrakta 1700-talet som höjdpunkten i mänsklighetens utveckling. George Will beskriver sig själv som "de målade fönstrens konservativ". Jag kallar honom rosenspaljékonserver, eftersom George verkligen tror att landsbygdens England var bättre när det fanns rosenspaljéer vid varje stuga. Inga golv, inget rinnande vatten, inget avlopp, ingen TV; men å andra sidan ingen asfalt, inga kreditkort, inga massageinstitut.

Från religiösa konservativa kan angreppen på kapitalismen och företagen vara särskilt kraftfulla, eftersom demokratin och kapitalismens framväxt har medverkat till att begränsa de religiösa institutionernas auktoritet. Faktum är emellertid att demokratiska och kapitalistiska länder också är de mest



*Varför är det så få som går ut och öppet försvarar de ideal som styr vår kapitalistiska ekonomi? För att bevara och utveckla det system som bygger upp vårt välstånd måste breda medborgargrupper vara medvetna om de ideologiska grunderna för systemet.*

religiösa länderna. USA är samtidigt det mest demokratiska, det mest kapitalistiska och det mest religiösa landet i världen. Men det är sant att de religiösa ledarnas centrala roll i det förkapitalistiska samhället till en del gått förlorad. Den religiöse ledaren blir mindre central. De största byggnaderna i en stad är mindre ofta kyrkorna eller katedralerna, oftare banker eller universitet.

Av en rad olika skäl har vi sett ganska lite försvar av ideologisk klass för den demokratiska kapitalismen från de intellektuella idag.

#### Vad Adam Smith såg

Det är dags att anlägga en ny syn på den demokratiska kapitalismen, så att vi kan lära oss att försvara den effektivt. Vi bör börja 1776 — med en bok utgiven i Edinburgh.

Det var då Adam Smith utgav sitt klassiska verk *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations* (vanligen förkortat på svenska till *Nationernas välstånd*). Smith ställde för första gången i historien rätt fråga. Än idag ställer sociologerna frågor om fattigdomens orsaker, vilket är fel fråga. Antag att vi hittar svaret, vem är intresserad av det? Den intressanta frågan är välståndets orsaker, och Adam Smith var den förste som föreställde sig att välståndet systematiskt kunde ökas på ett målmedvetet sätt. Han insåg för första gången att det var möjligt med en ekonomisk utveckling, att världen inte var fångad i en evig kretsång där sju rika är alltid följdes av sju magra.

När Smith från Skottland betraktade den nya världen noterade han två experiment. Sydamerika hade betydligt rikare resurser än Nordamerika: enorma tillgångar på guld, silver och bly, jämfört med blygsamma skördar av majs och tobak, huvudinslaget i det goda men hårda liv som levdes av människorna längs Atlant-kusten. Nivån och

utbildningen hos människorna talade också för Sydamerika: adelsmän, generaler, översättar, modiga soldater som belönats för sina tjänster; medan det i Nordamerika var vanligt folk, religiöst olikänkande, fattiga, brottslingar och flyktingar.

Men Smith förutsåg trots allt detta att Sydamerika skulle hamna i fattigdom och förtryck, eftersom man kopierade en konkursmässig idé — det Heliga Romerska Rikets idé, dominerad av stora jordegendomar med adel och bönder, ett nära samband mellan kyrkan och staten, en ekonomi i stort sett styrd av jordägarna och militären. Det systemet kunde, menade han, inte utvecklas ekonomiskt; det hade aldrig klarat sig i Europa under de tusen år som föregick 1776.

I motsats till detta menade Adam Smith att det i Nordamerika, trots den relativa fattigdomen, skulle växa fram en tidigare aldrig skördad frihet och rikedom. Han förklarade detta åter med de systematiska idéerna, inte med naturtillgångar eller människor. Nationens grundare visste att de påbörjade ett nytt experiment inom nationalekonomin, och det insåg även Adam Smith från sin observationspost utanför landet, redan innan tankarna hade formaliserats i den nya författningen.

#### Trefotat system

Smith noterade och beundrade flera särdrag i de nya idéerna i Nordamerika: kyrkans åtskillnad från staten, pressens åtskillnad från staten, universitetens åtskillnad från staten. Den utvecklingen växte fram ur övertygelsen att inte anförtra åt politikerna att fatta beslut som rör samvete, idéer eller information, eftersom det andliga livet är alltför viktigt för att överlåta åt politikerna. Det var en viktig tanke, och en ganska ny tanke, även om den redan införts i Genève och en del fria republiker i Europa,

och i viss utsträckning även tillämpades i Storbritannien.

En annan idé var än mer iögonenfallande. Nämligen att man inte heller kan anförtro de politiska ledarna att fatta ekonomiska beslut. Därför måste man skilja de ekonomiska institutionerna så mycket som möjligt från staten. Det var en ännu ovanligare tanke. Den tillämpades knappast på något ställe i Europa, även om en del fria städer hade byggts upp kring den principen.

I USA skulle en hel kontinent byggas upp kring dessa två åtskillnader, dessa tre helt oberoende system.

Det skulle finnas ett demokratiskt politiskt system, med mänskliga rättigheter, allmän rösträtt, en fastlagd författning, kontroller och balanserande intressen.

Sedan skulle det finnas ett kapitalistiskt ekonomiskt system byggt på privat äganderätt, marknader och belöningar (vilket innebar systematisk ojämlikhet).

Och slutligen skulle det finnas ett separat moraliskt och kulturellt system med fristående kyrkor, universitet, tidningar och senare radio och TV, författarförbund och filosofiska sammanslutningar — ett stort urval institutioner på det moraliska och kulturella området, institutioner som var fristående gentemot både det politiska och ekonomiska systemet.

Allt detta sammanfattades i fyra ord, som placerades på de amerikanska mynten: *In God We Trust* (Vi förlitar oss på Gud). Innebörden av dessa ord är underförstådd. Men vi lutar inte på någon annan.

Systemets genialitet ligger i att genom en maktuppdelning kan ingen bli allsmäktig. Det är en judisk och kristen idé som bygger på erfarenhet av hur människan fungerar. Det är ingen tillfällighet att denna tanke på en uppdelning av makten växte fram i en miljö där människorna sedan länge fått doktrinen om arvsyndens inpräntad.

Maktindelingsläran säger oss att varje människa ibland syndar. Därför kan man inte anförtro någon alltför mycket makt. Å andra sidan säger den rena läran om arvsyndens att de flesta människor, för det mesta, är generösa, hederliga och ansvarsmedvetna. Den första principen gör demokrati, kapitalism och pluralism *nödvändiga*. Den andra gör ett system som baseras på alla tre *möjligt*.

Som ett exempel på samspelet mellan olika delar av vårt system kan man betrakta hur den amerikanska Västern öppnades, ett praktiskt fall av det som idag kallas "utveckling".

Kongressen instiftade tidigt "brukarlagen" (Homestead Act), så att Västern inte skulle styras av några få familjer, som ett nytt Argentina eller El Salvador, eller som den amerikanska Södern med dess stora plantager. Istället beslöt regeringen att USA skulle ha så många jordägare (kapitalister) som möjligt, för att skydda demokratin. Jordägande skulle inte bara stå öppet för var

och en som kunde resa ut och göra anspråk på ett hemman, men till detta skulle kopplas lantbruksundervisning, enligt principen att välstånd skapas av kunskap. Och det var regeringen som inrättade denna utbildning — inte för att styra livet, utan för att ge det styrka. Senare skulle byggnadstjänsten och slutligen elektrifieringsprogrammet, landsvägsbyggandet, de stora dammarna och bevattningsanläggningarna, komma till.

Det är ingen libertariansk\* vision. Regeringen har varit mycket aktiv. Men det är inte heller någon socialistisk vision, eftersom en demokratisk kapitalistisk regering strävar efter att ge folket kraft att själva lösa problemen, istället för att styra folket. Man skapar de institutioner som gör det möjligt för ett fritt folk att skapa ett bättre liv åt sig själva genom individuellt handlande och frivilliga organisationer.

Om regeringen hade agerat för att sköta gårdarna, styra utvecklingen, så skulle det ha varit en socialistisk idé. Men att nöja sig med att skapa några av förutsättningarna för ekonomisk utveckling, som sedan förverkligas av den privata sektorn — det är en demokratisk kapitalistisk utvecklingsidé. Det är en i grunden amerikansk idé, som visat sig fantastiskt effektiv genom historien. Och den kan tillämpas lika väl idag runt om i världen, i miljöer där ideokrater inte gått förlorat, som det gjort på så många ställen.

#### Att förstå oss själva bättre

Att kämpa för vår linje i det ideologiska kriget kräver att vi ställer upp för vårt system och argumenterar för dess styrka.

Vi behöver exempelvis en bättre förståelse för vad samfälligheterna har betytt i den amerikanska historien. De flesta som talar för kapitalismen på Rotary eller Handelskammaren argumenterar för individen. Det finns känslomässiga skäl för det, men det är inte det riktiga skälet. Det återspeglar nästan alla företagens erfarenhet. De flesta som har startat ett företag eller har gjort en uppfinning har fått höra omgivningen säga att det är omöjligt. Det är därför för företagaren uppenbart att det vid många tillfällen bara finns en enda person att lita till: Sig själv.

Men samma företagare som talar för individen inser ofta inte att nästa steg på vägen till framgång, efter det första ensamma genombrottet, var att starta ett bolag. Och bolaget, det mest karaktäristiska kännetecknet för ett demokratiskt kapitalistiskt samhälle, är en social uppfinning. Den har växt fram ur insikten att ekonomiska ting är alltför komplicerade för att en person skall klara av dem ensam, eller ens att en generation skall klara av dem. Det behövs en organisatorisk form som kan överbygga de begränsningarna. Denna fantastiska samhälleliga inrättning kräver för att nå framgång en

\*Den libertarianska skolan är inflytelserik i USA och förespråkar en minimering av det statliga inflytandet och en utökad roll för marknadskräfterna. Artikelförfattaren polemiserar mot de mest renliga libertarianerna.

lång rad samhälleliga egenskaper.

Samarbete är inte en högt utvecklad egenskap i särskilt många kulturer. Flertalet kulturer är, ironiskt nog, alltför radikalt individualistiska eller (som en förlängning av samma sak) alltför familjeorienterade. Varken individualism eller familjism är socialt öppna och lika socialt effektiva som principen om fritt samarbete. Vårt system är unikt i sitt understrykande av sociala egenskaper. Det har format tankarna om en ny form av gemenskap.

Tänk på en valkampanj när ungdomar på 18 år reser till Iowa, New Hampshire eller något annat ställe där de aldrig varit och inom 24 timmar börjar organisera en bred kampanj utan att någon ger order, utan någon diktator, men med stor samarbetsförmåga. Det är något som amerikanerna kan klara av. Det är en ny personlighetstyp som utvecklats, samfundspersonligheten. Det är inte den kärve individualisten som vi hör så mycket om.

En annan av de grundläggande idéerna i den demokratiska kapitalismen som vi kan undervärdera är utvecklandet av kreativitet och intelligens. Vilket svar kom Adam Smith fram till på sin berömda fråga om orsaken till nationernas välstånd? Intelligens, inte naturtillgångar, skapar välstånd menade han. Det mesta av det vi kallar resurser idag var okända för 200 år sedan. Det var den mänskliga resursen, människans tillämpade intelligens som förvandlade dem till resurser.

Jacques Servan-Schreiber skrev 1968 en bok som han kallade *Den amerikanska utmaningen*. Den amerikanska utmaningen exemplifierades av, hävdade han, fakta sådana som att 70 procent av de kemikalier som såldes i Frankrike det året inte hade existerat tio år tidigare, och att de samtliga uppfunnits och tillverkades i Amerika. Om det fortsatte så skulle Frankrike och övriga länder **helt** bli ägda av amerikanerna. Och hur bar sig amerikanerna åt? De organiserade sitt samhälle för att främja kunskap. Vårt samhälle var det som snabbast kunde omvandla en ny idé till tillverkning och bred försäljning.

Servan-Schreiber hade hittat kärnan. Ett exempel på de som går vilse är de politiska annonserna där det hävdas att USA måste spara energi eftersom våra 6 procent av världens befolkning använder 40 procent av världens energi. Men det kan inte vara sant, tänk efter. 1776, när Adam Smith skrev sin bok, menade världen att "energi" var människan, hästar och oxar, rinnande vatten, solen och vinden. Men 6 procent av världens befolkning i USA använder inte 40 procent av solen — inte ens Jane Fonda anklagar oss för det. Nej, den energi som vi använder i sådant överflöd är den vi själva skapat.

Det var 1809 som människan först kom på hur man skulle få antracitkol att brinna. Alla visste att den brann längre och med

högre temperatur, men man visste inte hur man skulle tända den. En amerikan utanför Philadelphia kom på hur och skapade därigenom kolfälten i Pennsylvania, som gjorde lokomotivet, skyskrapan, oceanångaren osv möjliga. 1859 borrades den första oljekällan, också i Pennsylvania, i Titusville. Sedan kom naturgasen, det första elektriska ljuset i New Jersey 1878. Nästan allt det vi nu kallar energi uppfanns i USA, av de 6 procent av världens befolkning som nu — enligt de siffror som nämndes ovan — låter andra utnyttja 60 procent av energiresurserna, och på det sättet får dela frukterna av den amerikanska uppfinningsrikedomen.

En tredje punkt i det amerikanska systemet som bör framhållas är pluralismen. Ett samhälle blir mer kreativt och samfundsorienterat om man öppnar möjligheterna för ett brett urval av människor, åsikter, attityder och värderingar, skapar möjligheter för alla att argumentera för sin sak offentligt. Det kommer att slå gnistor om den debatten, och vi kommer att tänka ut många fler möjligheter än om vi alla var likadana. Denna vision om pluralismens möjligheter beror mycket på ett anti-utopiskt erkännande av att man inte kan anförtro människor alltför mycket.

Detta angreppssätt skiljer sig från det libertarianska tänkandet. Det skiljer sig från det klassiska sättet att försvara den fria företagsamheten. Det hjälper till att förklara USA som ett system som lättare har kunnat lära sig det som går att lära av socialismen än vad socialismen har kunnat lära från vårt system.

#### Ingen garanti

Nyckeln är att vi har en så bred bas. Vi inser att regeringen har viktiga uppgifter, att politikerna har det. Vi öppnar möjlighet för uppfinningar och satsningar i ekonomin. Och vi tillåter en enorm bredd på moraliska och kulturella värden. Inom denna breda referensram är det lätt att lära sig från alla håll och praktiskt tillämpa lärdomarna, anpassa dem, göra dem på vårt sätt och inordna dem i vårt system.

Vitaliteten, förmågan att göra människornas liv bättre, för vårt folk och alla folk, visionen om en positiv möjlighet i framtiden, är ständigt närvarande på grund av detta system byggt på tre grundprinciper.

Men inget garanterar att systemet kommer att bestå för evigt. Det är ett experiment. Om vi misslyckas med att försvara det andligen och med förnuft, så skulle det vara ett oförlåtligt misslyckande, en tragedi för hela världen.

Michael Novak

Artikeln bygger på ett föredrag som hölls inför Shavano Institute i Colorado i november 1982. Copyright Michael Novak/Contra.

Michael Novak var tidigare talsskrivare åt de vänsterorienterade presidentkandidaterna Edmund Muskie och George McGovern, men är nu forskare vid American Enterprise Institute.

# Försvarsviljan svag länk

Kommunisterna gör ingen hemlighet av att de — som nationalsocialisterna en gång var — är ute efter att kontrollera världen.

De har sedan länge insett att det verkliga hindret för iscensättandet av deras imperialistiska ambitioner i första hand inte är Västs militära försvar, utan det som ligger till grund för att Väst över huvud taget har ett försvar. Dvs försvarsviljan.

Försvarsviljan kan inte förintas med hjälp av stridsvagnar och kärnvapen (även om deras blotta existens kan hjälpa till om balansen är ojämn). Därför tar Sovjet idag upp kampen med psykologiska vapen. Och det främsta psykologiska vapnet heter propaganda.

Redan 600 år f Kr skrev Sun Tsu, som var kinesisk militärstrategisk tänkare:

"För att få fiendearmén på knä så måste du först undergräva densamma. Förvirra den, undergräv dess moral, korrumpa den och så förvirring bland dess befäl. Oskadliggör fienden utan direkt konfrontation."

Hitlers propagandaminister Göbbels arbetade med den psykologiska kunskapen att om man upprepar något tillräckligt ofta och regelbundet kan man få människor att tro på det, oavsett om det är sant eller ej.

I viss mån arbetar reklamen i Väst med samma idé, men med en mängd restriktioner och regler, samt den viktigaste insänkningen: Det finns konkurrenter, och för att göra reklambudskapen trovärdiga när de är utsatta för konkurrerande budskap måste det finnas någon sanning bakom.

När det gäller propaganda i östblocket är dock situationen en helt annan. Den betydelse som kommunisterna fäster vid propaganda visas av tidningen Pravda som den 11 september 1970 konstaterade att inte mindre än 1,1 miljarder människor i Sovjetunionen var engagerade i spridning av propaganda.

Denna propaganda spiller ibland över också till Väst. Sovjetiska ministrar och talesmän intervjuas på TV och får lägga fram sina synpunkter, utan att bemötas. Även om invånarna i Väst naturligtvis inte accepterar detta utan reservationer så påverkas det psykologiska försvaret. Särskilt när media inte med kraft granskar och bemöter det som sägs från Sovjet.

Redan för tjugo år sedan, 1960, gjorde Sovjet av med tjugo gånger så mycket pengar

på propagandaspridning som USA vid samma tidpunkt satsade på informationsspridning.

Lögnens kolportörer har tillgång till det öppna samhällets kanaler, men sanningen har inte tillgång till det slutna samhällets kanaler. Det kan i längden bara ha en effekt, vilket till en del kan förklara Sovjets ökade inflytande i världen.

Kommunisterna vet att människans psyke inte förblir opåverkat när en osanning upprepas tillräckligt många gånger. Det är därför som propagandalögnerna om t ex ubåtskränkningarna ständigt upprepas (även DN:s chefredaktör lät sig påverkas och tog in de vildaste bortförklaringar som seriösa debattinlägg — ända tills marinen släppte några dittills hemliga uppgifter som fick alla sådana bortförklaringar av Gåsefjärdshändelserna att tystna tvärt).

"Arbeit macht frei" användes som paroll i nationalsocialismens koncentrationsläger. Idag säger socialisterna att "frihet är att ha ett arbete". Lögnen här är inte lika uppenbar som när det gäller ubåtskränkningarna, men syftet är att ändra innebörden i ett invant begrepp. Frihet skall bli något som bara kan uppnås genom socialistiskt eller kommunistiskt centralstyre. Eftersom frihet är något positivt, och eftersom frihet idag förknippas med Västvärlden försöker man urholka begreppets innebörd för att få det förknippat även med de frihetsfientliga systemen. Ungefär som man lurat många media att skriva om "Tyska demokratiska republiken" eller "DDR"\* när man avser den delen av Tyskland som saknar demokrati. Det var inte utan anledning som man valde det namnet 1949.

Nyckeln till att bekämpa och övervinna propagandan ligger i att avslöja och bemöta den. Kommunisterna har övertag i materiella vapen. När det gäller psykologiska vapen är övertaget än större. Men Väst har det bästa vapnet i reserv: Sanningen. Men det vapnet måste utnyttjas. Annars hotas själva grunden till vårt militära försvar: Försvarsviljan. Utan den tjänar aldrig så många vapen inget syfte. Se bara hur det gick för den starkaste militärmakten i Mellersta östern: Iran. Dess regim rasade ihop som ett korthus i samband med shahens fall och Khomeinis maktövertagande.

Rune Westin

\* Den flitige Contra-läsaren har dock aldrig stött på beteckningen "DDR", utom i direkta citat från tveklaktiga namngivna källor.

# BOK-NYTT

## Sverige 1984

"En regim som tar från Peter och ger åt Paul kan i regel räkna med Pauls stöd" — med G B Shaws gamla visdomsord inleder Magnus Ivarsson sin utmärkta och informativa bok om krisen i Sverige. Han gör i denna upp med "välfärdsstaten", såväl ekonomiskt och socialt som kulturellt. Mycket av det fina i svensk kultur, såsom arbetsamhet, sparsamhet och kvalitetsmedvetenhet, är borta. Svenskarna blundar och sover gott om natten och inflationen skyls över av västerlandets flitigaste devalveringar. Allt är i kris, inte minst familjen. Sverige är ett upp över öronen skuldsatt land, vi har ett budgetunderskott på cirka 90 miljarder kronor och en "överkonsumtion" på 11.300 kr per person och år. Som jämförelse kan nämnas att 1950 hade Sverige ett budgetunderskott på 0,3 miljarder kr och en utlandsskuld på 0 kr. År 1982 var budgetunderskottet hela 90 miljarder kr, den inhemska skulden 305 miljarder och utlandsskulden 96 miljarder. Det var 1980 som utlandsskulden började skjuta i höjden. Men ingen gör något åt eländet, "välfärden" får inte rubbas. Trots sin omskrutna "välfärd" så närmar sig Sverige botten i Europa, vad gäller standard. En ensam person kan inte försörja en familj i Sverige, vilket är fallet i övriga Europa.

Inflationen har på 10 år hållit ett genomsnitt på 10% årligen. Knappast något västerländskt industriland har devalverat så ofta som Sverige. Kronan har på 10 år förlorat 50% i värde gentemot utlandet! Gentemot D-marken har svenska kronan förlorat hälften av sitt värde på 10 år, och gentemot schweizerfrancen har förfallet varit hela tre gånger!

Brottsligheten i Sverige är den högsta i västvärlden. Man löper sex gånger så stor risk att bli överfallen i en svensk storstad som i Schweiz och Västtyskland och cirka fyra gånger större risk än i motsvarande storstäder i USA!

Ivarsson är inte förvånad över välfärdsstatens uppgång och fall. För honom har begreppet välfärdsstat alltid varit synonymt med socialism och att socialism är synonymt med ekonomiskt, socialt och kulturellt förfall, går väl snart upp för alla. Boken innehåller många intressanta kurvor och tabeller. Att förfallet började ta fart omkring 1968 är väl ingen överraskning för någon? Det var ju då Palme kom till makten och strax därefter började man jaga ut mödrarna från hemmen. Som exempel på förfallet kan nämnas att

1967 anmäldes 7.028 brott per 100.000 invånare — 1981 var man uppe i 11.319!

Vänstervridningen i TV finns dokumenterad i utredningar som helt förtigts av debatten. 5 länder nämns i TV genomgående i positiva ordalag: Kina, Sovjet, Polen, Jugoslavien och Kuba. Mest negativ är man förstås till USA...\*

Det svenska misstaget att försöka åstadkomma en "välfärdsstat" hade kunnat undvikas, om våra makthavare läst en bok, skriven av filosofen Emile Faguet redan år 1911. Bokens titel är *Le Culte de l'Incompétence*. I denna beskrivs mycket träffande vad som långt senare skulle drabba Sverige, när man gjorde misstaget att upphöja inkompetensen till ideal!

Boken är tyvärr behäftad med en del språkliga brister, men känns så angelägen, att man överser med dessa. Denna bok är helt enkelt ett måste!

Monica Wiegert

Magnus Ivarsson: *Sverige 1984*. Lehmanns förlag. ISBN 91-85946-19-2. 197 s. C:a 98:-.

## Motbilder

Anna Christensen skrev under åren 1981-83 många mycket uppmärksammade kolumner på DN:s ledarsida. Ett trettiotal av dessa kolumner finns nu tillsammans med några längre artiklar utgivna i bokform.

Anna Christensen ifrågasätter i *Motbilder* det allra heligaste som sysselsättningen, utbildningen, behandlingen, planeringen och vetenskapen. Här ett par smakprov. Först ur artikeln *Om fusk med bidrag*: Statens förhållande till folkrörelserna måste bygga på förtroende säger man. Ja det låter vackert, men hur kan det då komma sig att statens förhållande till vanligt folk präglas av en så uttalad misstro och att den personliga integriteten inte är värd något alls när det gäller att komma åt bidragsfusk? Det är skillnad på folk och folkrörelser (försäkringskassan). Förklaringen till denna skillnad måste vara att det inte är folket i folkrörelserna utan funktionärerna som staten har förtroende för. Då förstår man bättre. Det är fråga om en typ av förtroende som bygger på intressogemenskap.

Ur *Ska arbetslösa vara olyckliga?* De som är arbetslösa skall vara olyckliga. Om de vägrar att vara olyckliga, så är de arbetsovilliga och är de arbetsovilliga, så drar vi in ersättningen. Inte är det konstigt att man då också finner att de arbetslösa verkligen är olyckliga. All denna eländighetsforskning och eländighetsjournalistik speglar ingenting annat än våra egna förväntningar. \*Den som läste *Contra* kunde naturligtvis hitta ett referat av utredningen, vederligen det enda referatet i den samlade svenska pressen (se nr 4 1977)

ar.

Det som gör Anna Christensens artiklar så stimulerande och läsvärda är hennes "tria" tankesätt som gör att hon på ett mycket bra sätt avslöjar våra vanligen ganska låsta föreställningsvärldar.

Dennis Brinkback

Anna Christensen: *Motbilder*. Liber. ISBN 91-38-60072-2. 102s.

## Om USA

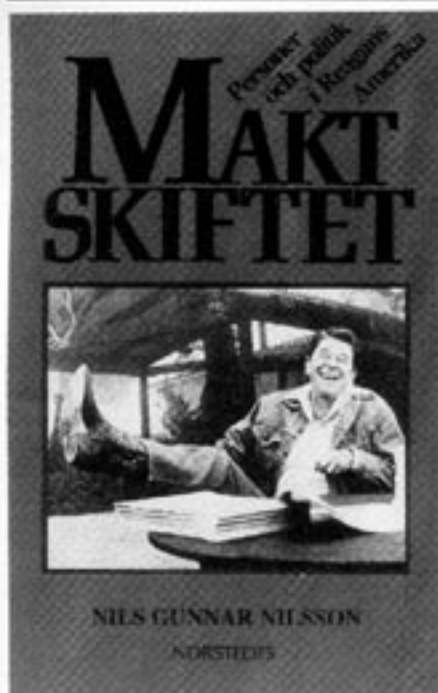
I Amerikas Förenta Stater finns allt, det sämre, det mediokra, det bättre och det bästa i världen. Varje god amerikan arbetar på att det sistnämnda ska bli alltmer förhärskande. Det bästa ska slutligen ta överhanden och bli det utmärkande för USA. Den som i största möjliga utsträckning kan bidra här till, är en god amerikan. Allt ska kunna erhållas i USA, i synnerhet det som är bra.

Det är inte att förvåna sig över att det är svårt att skriva en bok om "Reagans Amerika." Ska boken dessutom vara kortfattad, blir uppgiften mycket krävande, för att inte säga omöjlig. Det är en överväldigande uppgift att söka få ut allt sådant, som skulle kunna ge en något så när rättvisande beskrivning av det stora landet i väster Nilsson brottas, icke utan framgång, med problemet USA, Reagan och vår tid. Det är bra gjort, att ta itu med ett så stort och svårt ämne. I detta fall kan man säga, att det också är optimistiskt, enär maktskiftet i USA består av ett nätverk som är svåröverskådligt och finmaskigt. Man behöver bara nämna storföretagen, utskottet och alla de många inflytelserika personligheterna i USA. Allt och alla har ju bidragit till Ronald Reagans svåra väg till presidentämbetet — världens omöjligaste jobb.

Författaren meddelar åtskilliga fakta om de senaste presidenterna, de gåtfulla, de buttra, som företrädde Reagan samt den, som kallats "den folklige, grinande enstöringen". På Europa har USA en stark dragningskraft. Så har det väl alltid varit. Ett USA i elände, likaväl som ett USA i storhet. Sant är, att allt som är amerikanskt inte är bra. Det är dock en generande förenkling, att söka påvisa enbart det som är mindre bra i USA. Också andra stora nationer visar hela skalan från elände till storhet. En supermakt är svår att regera, jobbig att hålla i styr.

Författarens engagemang är påtagligt. Han påvisar Reagans karismatiska utstrålning och appellerande, förtroliga ton. Valrörelsen är på nytt i full gång i USA. Många tror, att Reagan förlorar valet. Ännu fler tror att han vinner detta val.

Nilssons bok är lärorik och kritisk. Det senare kan uppfattas, som vore författaren negativ mot USA. Detta är sannolikt fel. Också om man har en del invändningar mot



Reagan personligen, behöver man för den skull inte vara antiamerikan. Text om Reagans klasspolitik inte uppfattas som "bra" behöver inte USA för den skull vara dåligt som nation. Reagan genomför sina vallöften — det hör till hans goda sidor. Somliga anser Reagans politik vara hotfull. Men att vara undfallande är väl ingen bra politik?

Framtiden får utvisa huruvida det var god politik att låta de välsituerade fortsätta att vara det och därmed tillåtas att investera för framtiden, dvs skapa sysselsättning i landet.

Nilssons bok ger information om negativa, såväl som positiva sidor av USA. Boken är skriven med både insikt och allvar, vilket gör den läsvärd.

Arne Sundström

*Nils Gunnar Nilsson: Makt skiftet. Personer och politik i Reagans Amerika. Norstedts. ISBN 91-1-823242-6.*

## Höger om

Hösten 1983 pågick en debatt på Brännpunktssidan i SvD: *Är konservatismen död?* En del marxister och socialister beskyllde moderata samlingspartiet för att i sin ideologi ha införlivat nyliberala och libertarianska idéer om en minimal stat och största möjliga personliga frihet. "Allteftersom de kollektivistiska dragen i samhällsutvecklingen blivit mer påträngande, har det liberala inslaget i moderat politik stärkts," svarade Carl Bildt i en redogörelse för moderaternas nya handlingsprogram: Minskning av de offentliga utgifterna ger utrymme för både skattesänkningar och löneökningar. En livskraftig privat servicesektor ger valfrihet och variationsmöjligheter och underlättar den omvandling från industri- till informationssamhälle som nu har börjat. Dessa "nyliberala" tankar

införlivas i det konservativa idéarbetet: familjepolitikens betoning av familjegemenskapens betydelse, skolpolitikens inriktning på utbildningens kvalitet och säkerhetspolitikens markering av det nationella oberoendet. (SvD 18/3 1983 och 3/1 1984).

Redan inför valet 1982 kritiserades moderaterna av sex folkpartiideologer i skriften *Höger om?* — för nyliberala och libertarianska tendenser. Ett genomgående tema är att moderaterna skulle sakna intresse för de svagaste i samhället. I sitt förord torde Per Ahlmark med sin beskyllning för cynism ha missförstått ett uttalande i konservativa studentförbundets tidskrift *Svensk Linje* (nr 4/5 1981) med anledning av moderata kvinnoförbundets förslag om stöd till de handikappade. *Svensk Linje* ansåg det inte rimligt att "bygga om världen" för 5% av befolkningen. Man menade att varje handikappad — en synskadad har en annan uppfattning än en förlamad om lämpligaste utformning av t ex ett postkontor — i stället skulle få ett direkt ekonomiskt stöd för att själv kunna skaffa de hjälpmedel han ansåg sig bäst behöva.

Nationalekonomen docent Lars Söderström visar i två brännpunktsartiklar (SvD 5/2 och 10/2) att det är de svaga i samhället som förlorar mest på kollektiviseringen av välfärdsstaten. Politikerna bör befrias från att söka tillgodose alla möjliga rent privata intressen, ofta av ren lyxkaraktär. Skatteavdrag för beträngliga barnfamiljer vore bättre användning av kommunens pengar. Allmänna medel bör förbehållas allmännyttiga ändamål: ansvar för rättsskyddet, försvaret och ett rejält grundskydd för alla, när den egna försörjningsbördan sviktar. Sociologiprofessorn Joachim Israels undersökningar tyder också på att personliga transfereringar ger de svaga grupperna den bästa hjälpen. Offentliga sektorns gratistjänster, t ex fria studier, utnyttjas mest av välbeställda. Alltså fritt fram för privatisering av utbildningen med friplatser endast för de ekonomiskt svaga (SvD Brännpunkt 17/3 1984).

Förre folkpartiledaren Per Ahlmark är en "gammaldags liberal" och tar avstånd från moderaternas "nya liberalism".\* Själv svek han den borgerliga trepartiregeringen redan i begynnelsen genom att plötsligt avgå och lämna fältet fritt för Ola Ullsten, som inte var liberal, vare sig gammaldags eller ny, utan en socialist i Olof Palmes ledband. Per Ahlmark anklagar: "Moderaterna har insett, att en betydande sänkning av marginal-

\* En av nyliberalismens främsta politiska tänkare, Friedrich August von Hayek, fick 1974 års Nobelpris i ekonomi tillsammans med Gunnar Myrdal. I *Vägen till fridom* 1944 och *Frihetens grundvalar* 1960 är hans huvudtes att den totalitära staten ligger i välfärdsstatens förlängning. Om Hayek och nyliberala ideologer och deras verk kan läsas i en serie "nyhetsbrev" om samhällsvetenskaplig litteratur, som ges ut av den näringslivsägda bokhandeln *Market Corner* i Stockholm (Timbro förlag). Det är klassiker som fått ny aktualitet genom att marschen in i det centralplanerade socialistiska samhället alltmer ifrågasätts.

skatterna måste ske. Men samma moderatparti har lämnat regeringen i protest mot ett förslag som antligen medför en betydande sänkning av marginalskatterna. Han förbigår med tystnad hur hans efterträdare schackrade bort dessa "betydande sänkningar".

Gösta Bohman ovetande lät Ullsten ändra det ursprungliga borgerliga trepartiförslaget för att uppnå en "bred samförståndslösning" med socialdemokraterna. En detaljerad bekrivning av denna händelse, den s k "underbara natten", och dess förspel ger Gösta Bohman i sin mycket läsvärda bok *Så var det* (Bonniers 1983).

Astrid Wikmark

*Höger om? Konservatism på villovägar. Akademitrattatur. ISBN 91-7410-228-1. C:a 54.-*

## Dikter på högerkanten

I Finland har något så ovanligt som en högerinriktad diktsamling utkommit. Det är Rolf Söderling som låter sin gycklande och gisslande diktkonst komma till uttryck i diktsamlingen *Intermezzo*. Vi skall här inte våga oss på konststycket att ge en djuplodande analys av diktaren och diktsamlingen. Vi ger istället ett smakprov, ett utdrag ur dikten "Vid ångermuren".

Kompromissen finns  
ej på ledarens karta.  
Tankar blir vapen,  
och sköldarna nedslitna  
i de hårda dusterna  
där ord verkar som  
ridåer, istället för  
information och  
ledning mot de mål man satt  
upp. När Stalin talar om  
demokrati blir  
han löjlig. . . Men börjar man  
värdera lika  
burns joller med vuxen mans  
äsikt — vilket man gjort! — blir  
det inte mindre  
skrattretande. Man har haft  
för bråttom! Allt för  
bråttom . . . Förändringar sker  
bäst enligt egna lagar.

Vad man glömt är, att  
BEGÅVNING och FÄRDIGHET  
inte utdelats  
rättvist. Men det är ändå  
rätt att låta dem växa

i frihet, utan  
hinder, till allas bästa.  
Snöpingar får ej  
stå hindrande i vägen  
för naturlig befruktning.

*Rolf Söderling: Intermezzo. Östra Nylands tryckeri, Lovisa, Finland.*

## Konfrontation eller avspänning?

En bok som borde ingå i "fredsaposteln" Anatole Picas' läromedel för svenska skolor är docent Gunnar Jervas' utmärkta redogörelse för Sovjetunionens utrikes- och säkerhetspolitik i framförallt Europa. Ett antal alternativa framtidsmöjligheter tas fram och stimulerar läsarna att själva tänka vidare och eventuellt diskutera i studiecirklar. Makt-havarna i Kreml satsar på olika handlingsmöjligheter, som ingalunda utesluter varandra utan bildar maskor i ett nät, som långsamt och konsekvent dras åt kring den fria världen.

Ett större totalitär imperium har veterligen icke funnits sedan Djingis Khans mongolvälde, och än större vill det bli, en krigsmakt med ett förtryckt folk, påtvingat kanoner i stället för smör.

Efter tsarväldets fall fördes en dualistisk utrikespolitik i Ryssland, dels en traditionell statlig, nationalistisk, dels en partiideologisk genom den kommunistiska internationalen. Alla medel var tillättna, dekretade Lenin, för att med lock eller pock öka statens territorium och utbreda kommunismen. Som bekant tog Stalin dessa lärdomar ad notam och lurade grundligt sina allierade i Jalta med bl a Östtysklands och Polens sovjetisering som följd. "Nun bleiben wir auf ewig hier," står det på en anslagstavla för marinbasen i Königsberg (Kaliningrad) alldeles i närheten av den sönderbombade domkyrkan med det oskadda monumentet över filosofen Immanuel Kant (död 1804). Med sin lärosats: "Behandla alltid dina medmänniskor som mål, aldrig som medel," i ö delade han Edmund Burkes tankar om franska revolutionen - var han en diametral motsats till den totalitära ondskans lärofäder i Kreml. Den totala bristen på humanism och

hederskodex hos sovjetledarna har Väst ofta haft svårt att förstå och till sin egen olycka låtit duperas sig av fagert tal i desinformande syfte. "Fredsfursten" Leonid Brezjnevs smarta avspänningspolitik, den sk détenten, gav honom tillgång till Västs teknologi och krediter från USA. Sedan nukleär jämvikt uppnåtts 1972, satte Breznev i hemlighet i gång med en intensiv upprustning av Sovjets konventionella vapenslag, icke minst av flottan, som under den duglige amiral Sergej Gorskjovs ledning omorganiserades från en kustflotta till en världsomspännande armada, en väldig "Statens sjöarmadé". Samtidigt med denna militära upprustning initierade Breznev en intensiv fredskampanj i Västs alla länder och långdragna så kallade fredskonferenser med början i Helsingfors 1975, varefter Sovjet blankt struntat i ingångna överenskommelser. Vid en väpnad konflikt Öst-Väst räknar Jervas med att Sovjet på ett tidigt stadium försöker avskära USA:s förstärkningar till NATO medelst attackubåtar och kvalificerat flyg. Därför behöver Sovjet den svenska skärgården och Sveriges omfattande flygbaser för att kunna dominera även det norska luftrummet. Och därför är vårt svenska försvar en nagel i ögat på makt-havarna i Kreml. Utan ett starkt försvar är friheten förlorad såväl för NATO som för Sverige.

En inledande historisk översikt över Sovjetunionens föregångare minskar ingalunda bokens användbarhet som skolbok. Hur många av dagens svenska grundskoleelever känner till att den första ryska statsbildningen, Kiev-Ryssland, grundades av en svensk vikingahövding, Rurik, sannolikt från Roslagen och ursprungligen ledare för roddarlag, ruotsi, som givit upphov till ordet

\* I denna bok av Gorskjov får man en god inblick i Sovjets på alla områden offensiva sjöfartspolitik, Moskva 1975, svensk översättning 1977.

ryss? Det anser i varje fall västerländska historiker, inklusive Marx och Engels.

Omkring år 900 e Kr sträckte sig Ruriks välde från Kiev i söder till Ladoga i norr. 1547 kröntes storhertigen Ivan den fjärde, "den förskräcklige", till "alla ryssars tsar", vilket formellt bekräftade Rysslands tillkomst. Väldet utvidgades österut mot Sibirien och sydöstut mot mongolkhanaten Kazan och Astrakan.

1598 dog den siste ättlingen av Rurik-dynastin; den stora oredans tid följde, varvid Sverige från det försvagade Ryssland erövrade områden öster om Finska viken. Den svenske prinsen Karl Filip, yngre bror till Gustaf II Adolf, kallades till rysk tronföljare, men svenska hovet motsatte sig. I stället valdes Mikael Romanov till rysk tsar.

Det svenska östersjöväldet nådde sin höjdpunkt under Karl X Gustav, som var i färd med att göra Östersjön till ett svenskt innahav, då han oförmodat avled i lunginflammation 1660. Under 1700-talets två första årtionden erövrade tsar Peter den store från Karl XII Livland, Estland, Ingermanland och delar av Karelen, vilka områden avträdde i freden i Nystad 1721. När Ryssland år 1809 erövrade Finland, övertog det Sveriges forna ställning som dominerande östersjömakt. I söder erövrade man delar av det turkiska väldet och etablerade sig definitivt som Svartahavs-makt.

Under 1800-talet fortsatte utbredningen så långt mot sydöst att ryssar och engelsmän höll på att kollidera, varvid Afghanistan accepterades som buffertstat. Från Kina erövrades stora områden. Först Japan lyckades bryta Tsarrysslands vidare expansion mot öster genom sin definitiva seger i det rysk-japanska kriget.

Astrid Wikmark

Gunnar Jervas: *Konfrontation eller avspänning? Sovjetunionens globala strategi. Ordfront. ISBN 91-7324-191-1. C:a 79,-.*

## CONTRA 6 1984

I nästa nummer av Contra skall läsarna få följa med till Angola och UNITA-guerillans kamp för ett fritt Angola. I ett omfattande reportage skall vi skildra hur den kommunistiska regimen i Luanda (som får omfattande svensk u-hjälp) är på reträtt under trycket av frihetsstyrkorna. Angola är sannolikt det kommunistiska land där det finns störst chanser till en befrielse inom rimlig tid.

Contra kommer också med en artikel som behandlar arvets och miljöns betydelse för utvecklingen av brottslighet.

Och naturligtvis kommer vi att fortsätta att gissla svensk politik och svenska politiker.

## ...kommer i oktober